

מסכת כתובות

פרק אחד עשר אלמנה ניוזנת

דפים צ"ה-צ"ו

מעשי ידי אלמנה ומציאתה

בפרק רביעי נתבאר, שאחד מהדברים שהאיש מתחייב לאשתו, שאחר מותו תהיה ניוזנית מנכסיו. ושם נתבאר, שנחלקו המקומות בתקנה זו. אנשי ירושלים ואנשי גליל היו אומרים, שתקנה זו תלויה באשה, וכל זמן שתהא יושבת כאלמנה על בעלה, על כרחם של יורשים יזונו אותה מנכסיו, [ורק כשתתבע היא את כתובתה, יתנו לה כתובתה ויפטרו מחיוב מזונותיה]. ואנשי יהודה היו אומרים, שתקנה זו תלויה ביורשים, אם ירצו יזונו אותה, ואם ירצו יתנו לה כתובתה, ושוב לא יהיו חייבים לזון אותה.

ומבואר במשנתנו, שכשם שהאשה הניזונית מבעלה מעשה ידיה של בעלה, שתקנו לו את מעשה ידיה תחת מזונותיה, כך האלמנה, כנגד מזונות שניזונית מיורשים, מעשה ידיה שלהם.

ואמר שמואל, שמציאתה לעצמה ולא ליורשים, וניתן להעמיד דבריו בשני אופנים.

אפשר שלדעת שמואל אין חילוק בין מעשה ידיה לבין מציאתה, וכשם שהאשה הניזונית מבעלה מעשה ידיה ומציאתה לבעלה, כך האלמנה הניזונית מהיורשים מעשה ידיה ומציאתה ליורשים, אלא שלדברי שמואל הכל תלוי ביורשים [כדעת אנשי יהודה], אם זנים אותה, מעשה ידיה ומציאתה שלהם, ואם רוצים לתת לה כתובה ולא לזון אותה, מעשה ידיה ומציאתה שלה, ועל האופן הזה אמר שמואל שמציאתה לעצמה.

ואפשר שלדעת שמואל יש חילוק בין מעשה ידיה למציאתה, שכן את מעשה ידיה תקנו לבעלה תחת המזונות שזן אותה, ואת מציאתה תקנו לבעלה כדי שלא תהא ביניהם איבה, ודווקא כשהיא תחת בעלה יש לו את מעשה ידיה ומציאתה, אבל כשהיא ניוזנית מהיורשים, מעשה ידיה שלהם כנגד המזונות, אבל מציאתה לעולם שלה, כי לא אכפת לנו אם תהא ביניהם איבה, ואם כן דברי שמואל נאמרו אף כדעת אנשי גליל, שלעולם האלמנה ניוזנית מהיורשים, ואף על פי כן, רק מעשה ידיה שלהם, אבל מציאתה שלה.

מי מתחייב בקבורת אלמנה

בפרק רביעי נתבאר, שאחד מהדברים שהאיש חייב לאשתו, שאם תמות בעודה עמו, יקברנה, ותקנו לה דבר זה כנגד הכתובה שהאיש יורש מאשתו.

אמנם כשהאיש מת תחילה, אינו זוכה בכתובתה, שהרי היא גובה כתובתה מנכסיו, ולפיכך אין היורשים שלו חייבים לקבורה מנכסיו, וקבורתה מוטלת על יורשיה, שהם יורשים את כתובתה.^א

כן פירש רש"י את הסוגיה. ותוסי' פירשו שכך הוא הספק בגמרא, אם משנתנו בה מבואר שמעשה ידיה של יורשים שנויה כדעת אנשי גליל, האומרים שהאלמנה ניוזנית על כרחם של יורשים, אפשר שרק משום כך מעשה ידיה שלהם, אבל לדעת אנשי יהודה, שאינה ניוזנית אלא מדעתם, מעשה ידיה אינם שלהם. ואם משנתנו שנויה גם כדעת אנשי יהודה, מבואר בה, שאף על פי שניזונית מדעתם, מעשה ידיה שלהם.

דף צ"ו

מלאכות שהאלמנה עושה ליורשים

בדף נ"ט כבר נתבאר, שלדעת משנתנו, מהדברים המוטלים על האשה [והם בכלל מעשה ידיה], שתהא עושה לבעלה את המלאכות הבאות: (א) טוחנת. (ב) אופה. (ג) כובסת. (ד) מבשלת. (ה) מניקה את בנה. (ו) מצעת המטה. (ז) עושה בצמר. (ח) ודף ס"א נתבאר, שמלבד הדברים הללו, ראוי לה שתעשה לבעלה גם את הדברים הבאים: (א) מוזגת לו הכוס. (ב) ומצעת לו המטה.^ב (ג) ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו.

והנה לעיל נתבאר, שכשם שמעשה ידי האשה לבעלה, כך מעשה ידי אלמנה ליורשי בעלה.

ואמר רבי יוסי בר חנינא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, השנויות במשנה בדף נ"ט, אלמנה עושה ליורשים, חוץ מדברים של חיבה האמורים בדף ס"א, שהם מזיגת הכוס, והצעת המטה, והרחצת פניו ידיו ורגליו, המביאים לידי הרגל דבר.

מלאכות שתלמיד עושה לרבו

אמר רבי יהושע בן לוי, כל מלאכות שהעבד עושה לרבו, תלמיד עושה לרבו, חוץ מהתרת מנעל, שאם יתיר מנעל לרבו, הרואים יהיו סבורים שהוא עבד כנעני.

ומאחר שהטעם לכך שלא יחלוץ מנעל לרבו, שלא יאמרו עליו עבד הוא, כשאינו לחוש לכך, מותר גם לחלוץ מנעל לרבו, ועל פי זה ביארו רבא ורב אשי

^א ואם תאמר, פשיטא, דהא בעל גופיה לא מיחייב בקבורתה היכא דלא רית כתובתה, דקימא לן קבורתה תחת כתובתה. (א) ויש לומר דהיא גופה קא משמע לן מתניתין, דקבורתה תחת כתובתה, דאכתי לא שמעינן ליה בשום מקום במשנה. מיהו תימה, הא דלא קתני ואין חייבין בפרקונה. (ב) ואי משום דבעי למיתני יורשי כתובתה חייבין בקבורתה. הא נמי פשיטא, אלא מי יקברנה. (ג) וכי תימא ביבמה אתא לאשמועינן, דירשי כתובתה חייבין בקבורתה ולא יורשי נכסי מלווה, אם כן, מאי איצטריך למידק לעיל מדקתני יורשיה יורשי כתובתה איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין תיפוק ליה מדאיצטריך למיתני הך בלא כלל. (ד) ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן, אפילו היכא דלא שקלה אלמנה כתובה, כגון דליכא אלא מטלטלי, אינן חייבים בקבורתה, ואף על גב דהשתא הווי כירשי כתובתה, כיון שאינה גובה אותה מהם. [תוס'].

^ב בדף ס"א נתבאר מה בין הצעה זו להצעה הכתובה לעיל.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 30ח
מסכת כתובות צ"ה – ק"א

נפתלי אמר לרבינא, שמשמו של רבא נאמר גם כן כדברי רבינא.

שני אופנים של היתר.

א. רבא אמר, שבמקום שמכירים את התלמיד שהוא ישראל כשר, מותר לו לחלוץ מנעל לרבו, כי אין לחוש שיטעו בו שהוא עבד.

ב. ורב אשי אמר שאם התלמיד מניח תפילין, מותר לו לחלוץ מנעל לרבו, כי מאחר שמניח תפילין, אין לחוש שיאמרו עליו שהוא עבד, כי אין דרך עבדים להניח תפילין.

לא ימנע אדם את תלמידו מלשמשו

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל המונע תלמידו מלשמשו, כאילו מונע ממנו חסד, שנאמר "לְמַסַּם מְרַעְהוּ חֶסֶד וְיִרְאַת שְׁדֵי יַעֲזוּב" (איוב ו' י"ד) כלומר, הממסיע עצמו מרעהו, ממיס ממנו חסדים. ויש מפרשים שענין זה למד ממה שנכתב תחילה "הָאֵם אֵין עֶזְרְתִי בִי וְתִשָּׂה נְדָחָה מִמֶּנִּי" וסמוך לו "לְמַסַּם מְרַעְהוּ חֶסֶד" כלומר כשמונע מחברו שיעזור לו ממיס ממנו חסד.

ורב נחמן בר יצחק אומר, אף פורק ממנו יראת שמים, שנאמר, "וְיִרְאַת שְׁדֵי יַעֲזוּב".

אלמנה שתפסה מטלטלין

בדף ס"ט נתבאר, שאין האלמנה גובה מזונותיה וכתובתה אלא מקרקעות שהניח הבעל, ולא ממטלטלין.

ואמר רבי אלעזר, כן הדין כשמבקשת לגבות מהם, אבל אם עמדה ותפסה מטלטלין של בעל להיות ניזונית מהם, מאחר שתפסה, אין מוציאים מידה. וכן מבואר בברייתא. וכן יש ללמוד מדברי רב דימי, שכשבא, סיפר מעשה בכלתו של רבי שבתאי, שתפסה שק מלא מעות, ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה.²

לדברי רבינא, דווקא מה שתפסה כדי להיות ניזונית, אין מוציאים מידה, אבל תפסה מטלטלין של בעל כדי לגבות בהם כתובתה, מוציאים מידה. ומר בר רב אשי הקשה, מה הטעם לחלק בין מזונות לבין כתובה. אולם רב יצחק בר

¹ אף על גב דבשלהי האשה שנתארמלה תניא, או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות, מכל מקום אינו רגיל להניח כל שעה. [תוס'].
² פירש הריב"ן, דמיירי בתפסה לאחר מיתת הבעל. [] ואם תאמר, מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה. ויש לומר, משום דמזוני לא טרפה ממשעבדי, אבל כתובה טרפה ממשעבדי. ואם תאמר אלא מעתה תועיל תפיסת הלוקח שלא באחריות ונמצאת שדה שאינה שלו ... ונראה לי דדוקא מזוני דלא גביא ממשעבדי, והוי נמי תנאי ב"ד, אלמנה רבנן טפי, להועיל בה תפיסה, והודה רבי. [] ואם תאמר, כמאן, אי כרבי, בלא תפיסה נמי ... ואי כרבי שמעון בן אלעזר, כי תפסה מאי הוי, הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוציאים לבנים מן הבנות. ואומר רבי דלעולם כרבי שמעון בן אלעזר, ודווקא לבנים מן הבנות מוציאים, אבל מן האשה לא. [] והא דקא מותיב מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה ... ובעי למימר מאי דתפסה תפסה, לאו משום דהכי סבירא ליה, דהא אדרבי עקיבא לא פליג, דאמר אין תפיסה מועלת לאחר מיתה, אלא הכי קאמר, מאי דתפסה תפסה, כלומר ברייתא דקתני דמועיל תפיסה למזונות לאחר מיתה, על כרחך כרבי טרפון, דמאי דתפסה תפסה, ואם כן לרבי טרפון בכתובה נמי מאי דתפסה תפסה. [] ור"ח והלכות גדולות פירשו, דהכא מיירי בתפיסה מחיים, ודווקא למזוני מהניא, אבל לכתובה לא, משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים. [תוס'].
³ [] ופסק בהלכות גדולות כרבינא. וקשה, שהרי פסק בתשובת הגאונים בכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודייתא, וגם הערוך ור"ח פסקו כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחזירי, וכתב וסימך כלו הפך לבן טהור הוא, אף על פי שכתב הריב"ן שראה בתשובת הגאונים לית הלכתא כמר בר רב אשי אלא במיפך שבועה ואודייתא, דומה הוא שה"ג עצמן תופסות כאותם שפסקו לית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודייתא. וצריך לומר, דמר בר רב אשי דקאמר הכא אינו אלא אתקפתא בעלמא, ולא דסבירא ליה הכי. ור"ח פסק כמר בר רב אשי ... [תוס'].

בחזקת מי נכסי הבעל

נתבאר שהיתומים חייבים לזון את אלמנת אביהם מנכסיו.

ונסתפק רבי יוחנן, מה הדין, כשהיתומים אומרים כבר נתננו דמי מזונות לשנה הבאה¹, והאלמנה אומרת עדיין לא קבלתי, מי מהם צריך להביא ראיה לדבריו.

האם נכסי הבעל בחזקת היתומים הם, שירשו את הנכסים, והאלמנה היא הבאה להוציא מהם, ועליה להביא ראיה שעדיין לא קבלה מזונות, [כגון שיעידו עדים, שהודו לה יתומים בפני העדים שלא קבלה], וכל זמן שלא תביא ראיה, לא

¹ כן פירש רש"י. ואומר רבי, דמיירי במזונות שעברו, דמוכח מילתא טפי, משום דשתקה עד השתא, דיתמי קושטא קאמרי, אבל במזונות דלהבא, ודאי על היתומין להביא ראיה, דהא רבי יוחנן הוא דאמר ... הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, ואפילו למאן דלית ליה דרבי יוחנן, הכא מודה דלא מהימני לומר פרעתי, דאי מהימני, מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות, כל שעה יאמרו פרעתי, מידי דהוה אכתובה במקום שאין כותבין דכולי עלמא מודו דלא מצי אמר פרעתי מהאי טעמא דפרישית. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 30ח
מסכת כתובות צ"ה – ק"א

תגבה.

או שנכסי הבעל בחזקת האלמנה, שהרי נשתעבדו לה משעת נישואין בתנאי
בי"ד לכל חיובי הכתובה, והיתומים הם הבאים להוציא ממנה, וכשבאה
ליטול מהנכסים בטענה שלא נטלה, והיתומים מבקשים לעכב עליה, עליהם
להביא ראיה שכבר קבלה מזונות.^א

ופשטו ספק זה, מברייטא ששנה לוי, בה מבואר, שהאלמנה, כל זמן שיושבת
אלמנה על בעלה, [ולא נישאת לאחר], הנכסים בחזקתה, ואם אומרת לא נטלתי,
נטלתי, ואם היתומים רוצים לעכב עליה, עליהם להביא ראיה שכבר נטלה.

אבל משעה שנישאת לאחר, שוב אין הנכסים בחזקתה, ואם באה לתבוע
מזונות של שנים שעברו, [שעדיין לא נישאת, והיה לה מזונות], עליה להביא ראיה
שעדיין לא נטלה.^ב

ולחן בסמוך יתבאר בעזה"י, שרצו לומר, שנחלקו חכמים בדבר זה, אבל אין
לכך הכרח כפי שיתבאר.

כתיבת סיבת המכירה על ידי האשה בשטר המכר

נתבאר, שהאלמנה יש לה לגבות מנכסי בעלה מזונות וכתובה, ונותנים לה
מנכסיו, כדי שתמכרם, לצורך גביית התשלומים הללו.

לדעת רבי יהודה – כשהיא מוכרת את נכסי בעלה עבור המזונות והכתובה,
יש לה לכתוב בשטרי המכר בעבור מה מכרה את הנכסים, כשמכרה עבור
מזונות, תכתוב בשטר המכר שמכרה לצורך מזונותיה, וכשמכרה עבור
כתובתה, תכתוב בשטר המכר שמכרה לצורך כתובתה.

ולדעת רבי יוסי – לא תכתוב בשטרי המכר את סיבת המכירה, וכך כוחה יפה.

ונאמרו שלושה אופנים לבאר את המחלוקת הזו:

א. נחלקו בחזקת מי הנכסים.

לדברי רב שימי בר אשי רבי יהודה ורבי יוסי נחלקו בחזקת מי הנכסים הללו.

לדעת רבי יהודה, הנכסים בחזקת היורשים, ואם לא תפרש בשטר המכירה
לאיזה צורך מכרה, כשתבוא לתבוע מה שעדיין לא התקבלה, יאמרו לה, מה
שמכרת, לכתובה מכרת, וקבלת כל כתובתיך, ואם תאמר להם, אם כן תנו לי
מזונות שאכלתי, יאמרו לה, נתנו לך מטלטלין למזונותיך, והם יהיו נאמנים.
אבל עכשיו שתפרש בשטר המכירה שמכרה למזונות, לא יוכלו לומר לה

^א ואם תאמר, מה טעם דלא חשבינן נכסי בחזקת הבעל חוב, ואמאי מהימני יתמי למימר פרענו
במלוא על פה, וכי תימא דחשבינן ליה בחזקת אלמנה טפי משום דמוכרת למזונות שלא בבית דין,
אם כן לרב ושמואל, נהי דלית להו כל הטוען אחר מעשה בי"ד לא אמר כלום, מכל מקום
כשאבדה כתובתה לא יהיו יתומין נאמנין לומר פרענו, דכיון דמוכרת לכתובתה שלא בבית דין,
נכסים בחזקתה כי הכא. וכי תימא אף על גב דנכסים בחזקתה, מיהו מהימני לומר פרענו,
דמוכחא מילתא, מדלית לה כתובה, דמחמת פריעה נקרעה. מיהו היכא דאיכא עדים ששפרה, לא
היימנו. ושמואל יש לומר, אי איכא עדים אין הכי נמי. אי"ל מזונות שאני, דכתובה מיד שפריעה
נסתלקה, אבל מזונות לעולם יש לה מזונות עד שתתבע כתובתה, הלכך הוו נכסים בחזקתן טפי
ממזונות. [תוס'].

^ב מדלא משכח עליה להביא ראיה אלא בנשאת, שמע מינה דנתקבלה כתובתה, או דתבעה כתובתה
בבי"ד, אפילו במזונות שעברו, עליהן להביא ראיה. [תוס'].

לכתובה מכרת, ותוכל להוציא מהם כתובתה. < נמצא שלדעת רבי יהודה, טוב
לה שתפרש מה שמכרה למזונות, כדי שלא יוכלו לומר לה לכתובה מכרת.

ולדעת רבי יוסי, הנכסים בחזקת האלמנה, ותוכל להחזיק בהם לגבות מהם
מזונותיה וכתובתה, ועליהם להביא ראיה שכבר קבלה, ולפיכך, טוב לה שלא
תפרש בשטר המכירה לאיזה צורך מכרה, שאם יכלו נכסים בני חורין, תאמר,
כל מה שמכרתי היה למזונות^א, ועדיין יש לי לגבות כתובה^ב, וכתובה גובה גם
מנכסים משועבדים שמכר הבעל < נמצא שלדעת רבי יוסי, טוב לה שלא
תפרש בשטר מה שמכרה לכתובתה, כדי שתוכל לחזור לגבות לכתובה גם
מהלקוחות.

ב. רבי יהודה אמר לכתוב משום עצה טובה.

שוב אמרו, שאפשר שלדברי הכל הנכסים בחזקת האלמנה, ואם כן, תוכל
לגבות מהם מזונות וכתובה בלא ראיה, ואם ירצו היורשים לעכב, עליהם
להביא ראיה.

ולכן אמר רבי יוסי, שטוב לה שלא תפרש בשטר, מה שמכרה לכתובתה, כדי
שאם יכלו הנכסים, תוכל לחזור ולגבות כתובה מלקוחות, כפי שנתבאר.

ורבי יהודה אמר, אף על פי כן, עצה טובה לה שתכתוב בשטר מה שמכרה
לכתובתה ומה שמכרה למזונות, שאם לא תכתוב, יהיו סבורים שכל מה
שמכרה מכרה למזונות, ויאמרו הכל שהיא רעבתנית, ולא יהיה מי שירצה
לשאת אותה, ולפיכך יעצו לה, שתכתוב מה שמכרה לכתובתה, ולא יאמרו
שהכל מכרה למזונות.

ג. רבי יוסי אמר שלא לכתוב כדי שתוכל לגבות מהלקוחות.

שוב אמרו, שאפשר שלדברי הכל הנכסים בחזקת היורשים, ואם אמרו
יתומים נתנו לה, הם נאמנים, ועליה להביא ראיה שלא קבלה.

ולכן אמר רבי יהודה, שיש לה לפרש מה שמכרה למזונות, שאם לא תפרש,
כשתבוא לתבוע מה שעדיין לא התקבלה, יאמרו לה, מה שמכרת, לכתובה
מכרת, וקבלת כל כתובתיך, ומזונות נתנו לך, והם נאמנים. אבל עכשיו

^א ואם תאמר, מה יפוי כח הוא השתא דקאמרה הכל מכרתי למזונות ולא איבדה, וכי אין זו אונאה
דשקר הוא, שהרי גם לכתובה מכרה. ויש לומר מאי טעמא שהתה שתיים או שלש שנים ולא תבעה
מזונותיה איבדה מזונותיה, דמדלא תבעתה אם כן, מחלתה והכא ליכא למימר הכי, דאיכא
למימר דלא חששה לתובעם משום שיכולה לומר הכל מכרתי למזונות. וגם לפירוש הקונטרס אין
זו אונאה, שאומרת ללקוחות הכל מכרתי למזונות, שהרי מן הדין גם מזונות היה לה לגבות
ממשעבדי, אם לא לפי שאין קצובין ... ואם תאמר, והלא יכולין לומר לה הנחנו לך מקום לגבות
ממנו. ויש לומר, דהוי כמו אשתדוף בני חרי דגביא ממשעבדי, כדאמרן לעיל, ולא שייך הכא
למימר אפסדה אנפשה בידיים, שהרי עשתה לצורך מזונות. אי נמי בלקוחות שלקחו אחר שמכרה.
[תוס'].

^ב מה שפירש בקונטרס, דוכן כחה יפה דקאמר רבי יוסי, היינו כשכלו נכסי היתומין, תחשוב
ללקוחות כל מה שמכרה למזונות, לא נהירא לרבי, מדאמר לקמו, אי נמי דכולי עלמא בחזקת
יתמי קיימי, והיינו טעמא דרבי יוסי, כדאביי, מכלל דעד השתא לא אסיק אדעתיה לרבי יוסי האי
טעמא. ונראה לרבי דהיינו יפוי כח השתא, דמתוך שהיא מוכרת סתם, היא מרווחת לומר אלו
מכרתי למזונות ולא יוכלו היתומין לומר לה אם שהתה איבדה מזונות כמו שהיו יכולים לומר לה
אם היתה כותבת אלו למזונות ואלו לכתובה ואז היו יכולין לומר שאר המזונות מחלה, אבל לענין
טריפת לקוחות אכתי לא מסיק אדעתיה עד דמסיק דכולי עלמא נכסי בחזקת יתמי קיימי, דאז
לא מצי למימר האי יפוי כח דלגבי יתומים לא תהא נאמנת לומר כולם למזונות מכרתי שהרי
בחזקת יתמי קיימי. [תוס'].

את הנכסים להיות ניוזנית בדמיהם, ומבואר, שכשהיא מוכרת את הנכסים, אחריות המכירה על היתומים, כי עליהם היה חוב מזונותיה.

ונסתפקו חכמים לפני רב ששת, וכן נסתפק רב יוסף, האם אלמנה שמכרה מנכסי בעלה להיות ניוזנית מהם, יכולה אחרי כן לגבות את הנכסים הללו עצמם לתשלום כתובתה, שהרי הם משועבדים לה לכך, ואף על פי שהיתה המכירה באחריות, היא תוציא את הנכסים מהלקוחות, והם יחזרו אחר היתומים, שאחריות המכירה עליהם^א. או מאחר שהיא זו שמכרה את הנכסים לצורך מזונותיה, לא תוכל לחזור ולגבותם בתשלום כתובתה, כי אחריות עצמה היא מקבלת עליה.

פשת להם רב ששת ספק זה מברייתא, בה מבואר, שהאשה מוכרת נכסי בעלה כפי צורך מזונותיה, עד שתהא שם קרקע כשיעור כתובתה, ואותה לא תמכור למזונותיה, כדי שתוכל לגבות ממנה כתובתה^ב. ולכאורה יש ללמוד מברייתא זו, שאם מכרה גם את הקרקע הזו למזונותיה, לא תוכל לגבותה לכתובתה, ואם כן, אינה חוזרת וגובה ממה שכבר מכרה^ג.

ואין לומר, שבאמת יכולה לגבות כתובתה גם מקרקעות שמכרה, אבל עצה טובה נתנו לה שלא תעשה כן, שלא תהא נקראת בפי הבריות בשם גנאי, הדרניתא [=חוזרת ומוציאה מה שמכרה]. שכן מלשון הברייתא משמע, שעל כרחא אין לה לגבות כתובתה אלא מקרקע שנשארה, ולא ממה שמכרה עבור מזונותיה.

מכר שדהו כי היה סבור שיהא צריך למעות ולבסוף לא היה צריך

נסתפקו בגמרא, בדין מכירה שנעשית, משום שהמוכר היה סבור שיהא צריך למעות לקנות בהם דבר מסוים^א, ולאחר מכן לא עלה בידו הדבר, כגון שחזרו בהם אותם שרצה לקנות מהם את אותו דבר, האם מאחר שמתחילה לא מכר

^א ולא דמי לההיא דלעיל, ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וחזר ראובן ולקחה משמעון באחריות, דבמסקנא אמר רבא, נהי דאחריות דעלמא לא קביל עליוהי, אחריות דנפשיה מי לא קביל עליוהי. לא דמי, דהתם ודאי כיון שראובן לוח, דין הוא שיטרפו ממנו הקרקע, ואין על שמעון לפרוע, כיון דבאת לידי ראובן הנאה שקבל המעות, אבל הכא שהיורשין חייבין לה מזונות, יכולה למכור ולחזור ולטרופי, שהרי כשחוזרת וטרפת חוב שלה היא נפרעת, ואין כאן עיוות הדין כלל. [תוס'].

^ב ואם תאמר, מאי נפקא לה מינה, בין מה שהיתה מוכרת למזונות, ובין מה שתמכור לכתובה. (א) נפקא מינה שתוכל למכור ביחד כדי כתובתה, אבל למזונות אינה מוכרת אלא לששה חדשים, (ב) ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום. (ג) ועוד אם נשאת אחר שמכרה, הלוקח לא יתן כי אם אחת לשלושים יום, ולא תוכל לגבות מהן לכתובה, דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדה. [תוס'].

^ג ואם תאמר, תקשי מהכא לרמי בר חמא, דהוה בעי למימר לעיל גבי ראובן שמכר שדה לשמעון, דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל עליוהי, והא בהך ברייתא אמרינן גבי אשה, אחריות דנפשה מיהא קיבלה עלה, וכל שכן התם, לפי מה שפירשנו לעיל. ויש לומר דמצי למימר רמי בר חמא דהכא ודאי אחריות דנפשה מקבלת, [אף על גב דאחריות איתמי, היינו מעלמא, אבל אנפשה מיהו קיבלת], דהא אינה מוכרת בהדיא שלא באחריות, אבל התם שמכר לו בהדיא שלא באחריות, אפילו אחריות דנפשיה לא קביל עליוהי. [תוס'].

^ד ואנו יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרמטיא פלונית באותן מעות. [רש"י] וכגון שגילה דעתו בשעת המכר, דאמר דליוזבן תורי קא זבין להו, דאי שתק, הוה להו דברים שבלב. []. ויש דברים שאינו מועיל בהם גילוי דעת, עד שיתנה, כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל, דזהו דבר שאין רגילין למכור אדעתא דהכי, התם ודאי אין מועיל גילוי דעת ... []. ויש דברים דאפילו גילוי דעת אין צריך, כגון שטר מברחת ... [תוס'].

שתפרש בשטר המכירה, שמכרה למזונות, לא יוכלו לומר לה לכתובה מכרת, ותוכל להוציא מהם כתובתה.

ורבי יוסי אמר, אף על פי כן, טוב לה שלא תפרש, כי אף שאם לא תפרש מה שמכרה למזונות, עלולה להפסיד, שיאמרו לה היורשים לכתובה מכרת, ומזונות נתננו לך, כנגד זה יש לה תקנה, שתעמיד עדים על המכירה, שמכרה למזונות ולא לכתובה, אך אם תפרש בשטר מה שמכרה לכתובה, יש לה הפסד, שאם יכלו נכסים, לא תוכל לגבות למזונות מלקוחות, ולפיכך לא תפרש לאיזה צורך מכרה, ואם יכלו נכסים, תאמר מה שמכרתי למזונות מכרתי, ויש לי להוציא מהלקוחות לכתובה.

ואמר אב"י קשישא, משל של רבי יוסי למה הדבר דומה, לשכיב מרע שאמר לפני מותו, תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי, רצה נוטלם בחובו, רצה נוטלם במתנה, וחופץ מהם יגבה חובו מהלקוחות. וכמו כן זו, טוב לה לומר, מה שגביתי למזונות גביתי, וכתובה אגבה מלקוחות.

דף צ"ז

כמה מוכרת למזונות בכל פעם

נתבאר, שהאלמנה, שדינה להיות ניוזנית מהנכסים שהניח בעלה, נותנים לה מנכסיו, כדי למכור, ולהיות ניוזנית בדמי המכירה.

והנה דין פשוט הוא, שאין נותנים לה קרקע קטנה בכל שבוע, למכור לצורך מזונות אותו שבוע, אלא נותנים לה קרקע גדולה, שתהא ניוזנית בדמיה זמן ארוך יותר, ונחלקו חכמים בדבר.

לדברי רבי דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא, בכל פעם מוכרת קרקע שיש בדמיה כדי לזון אותה שנה שלימה, וכן מבואר בברייתא אחת.

ולדברי רב יהודה, בכל פעם מוכרת קרקע שיש בדמיה כדי לזון אותה ששה חדשים, וכן מבואר בברייתא אחת. ואמר אמימר שכן ההלכה ולא כדברי רב הונא.

וכל זה לענין כמה תמכור בכל פעם, אבל לענין צורת התשלום על מה שמוכרת, הכל מודים, שהקונה אינו נותן לה מיד את דמי כל השדה, שמא אחר חודש או חודשים תינשא לאחר, ולא תהיה ראויה למזונות מנכסי בעלה הראשון, ולפיכך אין לה לקבל מראש מזונות לחצי שנה או שנה, אלא הקונה נותן לה את התשלום מעט מעט, בכל שלושים יום נותן לה דמי מזונות של שלושים יום, ואם יארע שלאחר מספר חודשים תינשא לאחר, את היתרה, הקונה יתן ליורשים ולא לה.

מכרה למזונות ורצה לחזור ולגבות לכתובה

נתבאר, שכל נכסי הבעל משועבדים לכתובת אשתו, ולפיכך, כשמת, היא גובה מהם כתובתה, גם אם מכרם קודם לכן לאחרים, או אם מכרום יורשים לאחרים. וכמו כן נתבאר, שהאלמנה ניוזנית מנכסי בעלה המת, ולפיכך מוכרת

יכולים לגבותם אלא אחר שיתבעו את החייב לבי"ד ויתנו להם בי"ד רשות לגבות את הנכסים.

ולדברי הכל, אלמנה מן הנישואין אינה כן, ואינה זקוקה לבי"ד כדי לגבות חובותיה, אלא הולכת ומוכרת נכסי בעלה שלא בבי"ד, והטעם לכך, מאחר שהיא מוכרת לצורך המזונות, אי אפשר שתהא יושבת ומתענה עד שזיקקו לה בי"ד, ולכן רשאית למכור בלא בבי"ד.

ולדעת רבי שמעון, זו בלבד מותרת למכור נכסי בעלה שלא בבי"ד, אבל כל שאין לה מזונות, ובכלל זה אלמנה מן האירוסין, וכן גרושה בין מן הנישואין ובין מן האירוסין, אינה מוכרת נכסי בעלה לגבות כתובתה אלא בבי"ד.^א

וחכמים אומרים, שגם אלמנה מן האירוסין, אף על פי שאין לה מזונות, מוכרת נכסי בעלה שלא בבי"ד, כדי לגבות מהם כתובתה. ונחלקו אמוראים בטעמים של חכמים.

לדברי עולא – הסיבה לכך שגם אלמנה מן האירוסין מוכרת נכסי בעלה שלא בבי"ד לגבות כתובתה, כי כן תקנו חכמים משום חינא, כלומר רצו חכמים שהנישואין ימצאו חן בעיני הנשים, וחששו, שאם יראו הנשים, שנשים היוצאות מבעליהן, יש להן טרחה בגביית הכתובה, לא ירצו שאר נשים להינשא, אבל עכשיו, שהנשים רואות, שכל היוצאת מבעלה גובה כתובתה בנקל, חפצות גם הן להינשא.^ב ומאחר שזה הטעם שהאלמנה מוכרת לכתובתה שלא בבי"ד, גם גרושה, בין מן הנישואין ובין מן האירוסין, מוכרת כתובתה שלא בבי"ד, שכן אם הגרושה היתה כתובתה רק בטורח על ידי בי"ד, שוב היה חשש, שכשיראו שאר נשים שיש לזו טורח בגביית כתובתה, ימנעו מלהינשא.

ולדברי עולא, מה ששינוי בסיפא [של המשנה הבאה], וגרושה לא תמכור אלא בבי"ד, דברי רבי שמעון הם, ולא דברי חכמים, כי לדעת חכמים גם גרושה גובה שלא בבי"ד. ואף שכבר נתבאר, שלדעת רבי שמעון, אלמנה מן האירוסין, שאין לה מזונות, מוכרת בבי"ד בלבד, ולכאורה הוא הדין לגרושה, שגם כן אין לה מזונות, מכל מקום הוצרך לפרש, שכן הדין גם בגרושה, כי היה מקום לומר, שמודה הוא, שהגרושה מוכרת כתובתה גם חוץ לבי"ד משום חינא, שהיה סבור, דווקא כשארוסה תגבה בבי"ד, אין לחוש שהדבר יגרום לשאר נשים שלא ירצו להינשא, כי אומרות ארוסה היא ולא היתה בה חיבת ביאה, אבל כשיראו שגם גרושה מן הנישואין אינה גובה כתובתה אלא בבי"ד, אז יגרום להם הדבר שלא ירצו להינשא, ויש לתקן משום חינא, שיגבו שלא בבי"ד,^ג ולפיכך פירש, שאין הדבר כן, וגם הגרושה אינה גובה אלא בבי"ד.

את שלו אלא משום שהיה סבור שיהא צריך את המעות, כשלבסוף לא היה צריך להם, המכירה מתבטלת, או לא. [ואין זה דומה למקח טעות שהוא בטל, שמקח טעות הוא מקח שבשעה שהיה המקח, כבר היה הדבר טעות, אלא שלו לא נודע מהטעות אלא לאחר זמן, אבל בנידון זה, בשעה שהיה המקח, היה ראוי שיעשה במעות מה שרצה, כגון, שבאותה שעה היו רוצים למכור לו מה שרצה לקנות במעות, ורק לאחר מכן נשתנה הדבר, וחזרו בהם].

ומתחילה רצו להביא ראיה לכך שהמכירה בטלה, ממעשה שארע עם רב פפא, שאדם אחד היה צריך מעות לקנות בהם שוורים, ולצורך זה מכר את שדהו לרב פפא, ולבסוף לא היה צריך את המעות לכך [אפשר שבאו לידו מעות אחרים, או שמוכרי השוורים חזרו בהם], והשיב לו רב פפא את שדהו, ומכאן משמע לכאורה שהמכירה בטלה.

אולם באמת אין מכאן ראיה, כי אפשר שבדין אין המכירה בטלה, ורב פפא עשה לפניו משורת הדין.

שוב רצו להביא ראיה, ממעשה שארע בנהרדעא, שהיתה שם בצורת [י] יוקר הבא בשערים פתאום מחמת חוסר תבואה], ומכרו הכל את בתיהם, כדי שיהיו להם מעות לקנות חיטים, ולבסוף לא היו צריכים לכך, כי הגיעו חיטים בשפע. ואמר להם רב נחמן, שמאחר שלבסוף לא היו צריכים לדמי הבתים, מעיקר הדין מכירת הבתים בטלה, והבתים חוזרים לבעלים הראשונים.

אולם גם ממעשה זה אין ראיה לנידון המסופק, כי באותו מעשה, כבר בשעת מכירת הבתים היתה המכירה בטעות, שבאותה שעה כבר היו החיטים סמוכים לנהרדעא, אלא שנתעכבו מחמת שגדל הנהר, ואם היו המוכרים יודעים זאת לא היו מוכרים, ואין ללמוד מזה שתבטל המכירה גם באופן הנ"ל, שרק לאחר המכירה ארע שלא היו צריכים את המעות.

וראיה לכך, שבאותו מעשה, כבר בשעת מכירת הבתים היו החיטים סמוכים לנהרדעא, כי כשהורה רב נחמן שמכירת הבתים בטלה, אמר לו רמי בר שמואל, אם כן נמצאת מכשילן לעתיד לבוא, כלומר, מאחר שענין זה שכיח, אם תיבטל מכירת הבתים, מעתה כל הבא למכור שדהו לא ימצא קונים, שיהיו חוששים תמיד שתיבטל המכירה, ודבר זה אין לחוש אלא בכגון זה, שנתעכבו הספינות על ידי שגדל הנהר, שהוא דבר השכיח בנהרדעא, ולכן יש לחוש, שכל מוכר יהא דואג, שמא על ידי דבר כזה תיבטל המכירה.

ומכל מקום ההלכה היא, שגם באופן הזה, שמכר שדהו כי היה סבור שיהא צריך את המעות, ולאחר מכן ארע שלא היה צריך את המעות, המכירה בטלה.

מכירת הנכסים לצורך תשלום מזונות וכתובה

כל היוצאת מבעלה, יש לה כתובה מנכסיו, בין יוצאת מן הנישואין ובין היוצאת מן האירוסין [כשכתב לה], בין יוצאת בגט [=גרושה] בין יוצאת במיתת הבעל [=אלמנה]. כלומר, בין אלמנה ובין גרושה, בין מן האירוסין ובין מן הנישואין, יש לה כתובה. ואחת מהן, מלבד מה שיש לה כתובה, יש לה גם מזונות והיא אלמנה מן הנישואין, שבעלה מתחייב לה בתנאי הכתובה שתהא ניזונת מנכסיו אחר מותו.

והנה שאר בעלי חובות הבאים לגבות חובותיהם מהנכסים של החייב אינם

^א ויל"ע האם לדעתו, אלמנה מן הנישואין, מתוך שמוכרת למזונות שלא בבי"ד, גם לכתובה מוכרת שלא בבי"ד, או גם היא, רק למזונות מוכרת שלא בבי"ד, כי אי אפשר לה להתענות אבל, לכתובה, גם היא לא תמכור אלא בבי"ד. ומסווגיה להלן משמע, שלדעת רבי שמעון, גם לכתובה מוכרת שלא בבי"ד, אלא שאם מתחילה מכרה רק כנגד מקצת הכתובה, ואבדה מזונות, מעתה לא תמכור את השאר אלא בבי"ד.

^ב כן שיטת רש"י בביאור חינא. ור"ח מפרש, שרצו חכמים שאשה זו תהא מוצאת חן בעיני אחרים שירצו לשאת אותה, ולפיכך תקנו לה שתגבה כתובתה בנקל, בלא טורח, כדי שיהא הממונן מזומן בידה, להכניסו לבעל אחר.

^ג ור"ח פירש, שהגרושה יש סברא יותר לתקן לה לגבות בלא בבי"ד משום חינא, שהרי מצינו שיש לה יותר, שהרי יש לה גם תוספת כתובה. א"י צריכה היא חן יותר כדי להינשא, משום שהיא בזויה יותר מאלמנה. [עיי' תוס'].

אבל לפי דברי עולא, מאחר שהסיבה לכך שהיא עצמה מוכרת הנכסים גם שלא בבי"ד, משום חינא, שיראו כל הנשים שהאשה גובה כתובתה בנקל, וירצו להינשא, **דווקא כשירשו אותה נשים, כגון בת או אחות**, מוכרות גם הן את הנכסים שלא בבי"ד, שכשהן באות לגבות כתובה, דומות הן לאשה הגובה כתובתה, ואם יהיה להן טורח, יראו שאר הנשים שטורח לגבות כתובה, ולא ירצו להינשא², **אבל כשירשו אותה בניה**, אין לחוש אם יטרחו בגביית כתובתה, **ואינם מוכרים את נכסי בעלה לכך אלא בבי"ד**.

אלמנה מן הנישואין שמכרה מקצת כתובתה

אלמנה מן הנישואין, כל זמן שלא גבתה כתובתה כלל, לדברי הכל היא ניוזנית מנכסי בעלה. ואחר שגבתה כל כתובתה, לדברי הכל שוב אינה ניוזנית מנכסי בעלה. אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשגבתה מקצת מכתובתה, [או משכנה מקצת מכתובתה, או נתנה לאחר מקצת מכתובתה].

לדעת רבי מאיר – כל זמן שלא גבתה כל כתובתה, יש לה מזונות מנכסי בעלה, [שכל שיש לה לגבות מקצת כתובה, הרי היא כמי שיש לה לגבות כתובה שלמה, שמקצת כסף ככל כסף]. **ולפיכך מוכרת היא מנכסי בעלה אפילו בארבע וחמש פעמים, בין למזונות ובין לכתובה, וזה שלא בבי"ד**, [כדעת חכמי משנתנן] ועצה טובה לה, שתכתוב בכל מכירה אם היתה לצורך הכתובה או המזונות.

לדעת רבי שמעון – מאחר שגבתה אפילו מקצת מכתובתה³, מיד אבדה מזונותיה, [שכל שיש לה לגבות מקצת כתובה בלבד, אינה כמי שיש לה לגבות כתובה שלמה, שמקצת כסף אינו ככל כסף]. וכבר נתבאר, שלדעת רבי שמעון, רק זו שיש לה מזונות מוכרת מנכסי בעלה שלא בבי"ד, ולפי זה אמר, שאפילו אלמנה מן הנישואין, דווקא מתחילה, קודם שהחלה לגבות כתובתה, שהיה לה אז מזונות, היתה מוכרת שלא בבי"ד, אבל משמכרה מקצת כתובתה, ואבדה מזונותיה, **מעתה היא כאלמנה מן האירוסין, ואפילו לגבות שאר כתובתה לא תמכור מנכסי בעלה אלא בבי"ד**.

ומעשה באשה אלמנה, שתפסה כוס של כסף מנכסי בעלה לגבות בו כתובתה, ולא היה בו כדי שיעור כל הכתובה, והיתה תובעת מזונות, **ובאו לפני רבא, ואמר הדין עמה**, תנו לה מזונות, **שאינו מי שחש לדברי רבי שמעון**, שאמר אין מקצת כסף ככל כסף, אלא מאחר שעדיין יש לה מקצת כתובה, הרי היא כמי שיש לה כתובה שלמה, ולא גבתה כלל, **ויש לה גם מזונות**. [מעשה זה ופסק רבא מובאים בגמרא בדף צ"ח].

בוגרת לכהן גדול

לדעת רבי מאיר, כהן גדול אסור לקחת בוגרת, שנאמר לו, "וְהָיָה אִשָּׁה

ולדברי רבי יוחנן – הסיבה לכך שגם אלמנה מן האירוסין מוכרת נכסי בעלה שלא בבי"ד לגבות כתובתה, לא משום תקנה היא, אלא משום **אומדן דעת**, שכך היה רצונו של בעל, כי ידוע שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, ולכן דעתו שתוכל לגבות כתובתה מנכסיו אף שלא בבי"ד. ומאחר שזה הטעם שאלמנה מן האירוסין מוכרת לכתובתה שלא בבי"ד, דווקא אלמנה מוכרת לכתובתה שלא בבי"ד, כי אינו רוצה שתתבזה, **אבל הגרושה, לא אכפת לו אם תתבזה בבי"ד, ואינה גובה כתובתה אלא בבי"ד**.

ולדברי רבי יוחנן, מה ששינוי בסיפא [של המשנה הבאה], וגרושה לא תמכור אלא בבי"ד, דברי חכמים הם.

מזונות לספק גרושה

אמר רבי זירא, **כל מקום שהיתה האשה אשת איש, ונתן לה בעלה גט שיש בו ספק, ולפיכך אמרו בה חכמים שהיא מגורשת ואינה מגורשת**, [כגון זרק לה גט, ספק קרוב לה, ספק קרוב לו], אף על פי שהיא ספק אשה, ובכל מקום המוציא מחבירו עליו הראיה, **זו ניוזנית מבעלה**, אף על פי שאין לה ראיה שהיא אשתו, [ואפילו היתה מתחילה ארוסה, שממה נפשך אין לה מזונות, עתה שהיא ספק גרושה, יש לה מזונות], והסיבה לכך, **כי מאחר שהיא ספק אשתו, מעוכבת היא מחמתו מלהינשא לאחר**, וכל שמעוכבת מחמתו מלהינשא, חייב לזון אותה.

וכשאמר רבי שמעון במשנתנו, "כל שאין לה מזונות...", בא ללמד, שזו שהיא ספק גרושה, **דווקא בחיי בעלה יש לה מזונות ממנו, אבל אם מת בעלה**, ונעשית ספק אלמנה ספק גרושה, מאחר שעתה אינה מעוכבת מלהינשא לאחר, **שוב אין לה מזונות מהיורשים**, ולא תוכל להוציא מהם, עד שתביא ראיה שהיא אלמנה⁴.

מכירת הנכסים על ידי יורשי האשה

נתבאר, שלדעת חכמים, האלמנה מוכרת את נכסי בעלה שלא בבי"ד, גם כשאין לה מזונות, ובאה למוכרם לצורך גביית הכתובה בלבד.

ומבואר בברייתא, שכשם שהאלמנה עצמה מוכרת את נכסי בעלה שלא בבי"ד, כך אם מתה ויורשיה באים לגבות כתובתה תחתיה, הם מוכרים את נכסי בעלה לצורך כך גם **שלא בבי"ד**.

ולפי דברי רבי יוחנן, כן הדין **בכל אופן, בין אם היו לה בנים יורשים או היו לה בנות יורשות**, שכן הסיבה לכך שהיא עצמה מוכרת שלא בבי"ד, כי אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, וכשם שאינו רוצה שהיא עצמה תתבזה בכך, אינו רוצה שירשיה יתבזו בכך, ולכן גם הם גובים חוץ לבי"ד.

² כן פירש הקונטרס, דאגב אורחיה קא משמע לן דמגורשת ואינה מגורשת אינה גובה מזונות מן היתומים. וזו היא מילתא דפשיטא, דמספק שמא מגורשת גמורה היתה לא תוציא מזונות מן היתומין. הילכך נראה כפירוש רבינו חננאל, לאתווי מגורשת ואינה מגורשת, הא דתנן כל שאין לה מזונות לא תמכור, הא יש לה מזונות תמכור **שלא בבי"ד**, ואי זו היא זו אלמנה מן הנישואין, ומרבה מגורשת ואינה מגורשת. ואין לתמוה, מאי קא משמע לן אם מוכרת שלא בבית דין, דמצי למימר דעיקרא דמילתא לאשמועינן דבת מזונות היא. אי נמי מצינו למימר, דאף המכירה שלא בבי"ד קא משמע לן דאף על גב דלא מדינא היא ניוזנית, אלא משום דאגידא ביה, סלקא דעתך דלא תקנו לה רבנן למכור שלא בבי"ד דסגי לה אי אית לה אפילו בבי"ד. [תוס'].

³ כן היה נראה לי לפי סברת רש"י. אולם שו"ר שרשי" לא פירש בזה כן, אלא שתיקנו להם לגבות בנקל מחמת עצמן, שיראו הן עצמן שהכתובה נגבית בנקל ולא ימנעו מלהינשא. ואפשר שלא פירש כמו שכתבתי בפנים, כי כשהן באות מחמת ירושה, אין לחוש לשאר נשים, כי מאחר שאין הגביה על ידי האלמנה עצמה, הרי זה כשאר חובות, ולא ימנעו מחמת כן מלהינשא. ויל"ע בדבר.

⁴ נראה לי לפרש דהיינו מנה ומאתים, והשתא אתי שפיר דקאמר לא תמכור השאר אלא בבי"ד, דהיינו תוספת. [תוס'].

שישמעו הכל שהשדה נמכרת, ותמכור למרבה במחיר.

השיב לו רבה, שבדבר זה אינו מסתפק, כי יש לו ללמוד מדברי רב נחמן, שהיא יכולה למכור בלא הכרזה, שכן אמר רבי זירא אמר רב נחמן, שאלמנה שנטלה את שדה בעלה לעצמה תמורת כתובתה, לא עשתה כלום, ויכולים יתומים להוציא מידה ולתת לה מעות. ולכאורה אם עשתה כן אחר הכרזה, ונטלה לעצמה במחיר הגבוה, למה לא תועיל, אלא על כרחך נטלה לעצמה בלא הכרזה, ודווקא כשנטלה לעצמה יכולים להוציא ממנה, אבל מכרה לאחרים בלא הכרזה המכירה קיימת.¹

אמר לו רב יוסף שאין זו ראייה כלל, כי אפשר שאינה יכולה למכור בלא הכרזה, ואף על פי שהיתה הכרזה דווקא לאחרים יכולה למכור ולא לעצמה, שכשמוכרת לאחרים עשו קנין, ונקנה להם, אבל כשמעכת לעצמה, אין לה ממי לקנות², ולא נקנית לה הקרקע, ולכן יכולים להוציא ממנה. וכמו שהורה רבי אמי במעשה שהפקידו אצל אחד כיסתא³ של יתומים ונטלה לעצמו בשווי ארבע מאות זוז והתייקר ונעשה שווה שש מאות ואמר לו רבי אמי ממי קנית? כלומר לא נקנה לך ועליך להשיבו.

ומסקנת הגמרא, שהיא צריכה שבועה, ואינה צריכה הכרזה.

מכרה ברווח או בהפסד קרקע הראויה לה

אלמנה שהיתה כתובתה מאתים זוז, יש לה רשות למכור קרקעות מנכסי בעלה בשווי מאתים זוז, כדי לגבות בהם את כתובתה. ולהלן יתבאר בעזה"י, מה הדין, כשמכרה קרקע הראויה לה, והיה במכירה רווח או הפסד.

מכרה קרקע שווה מנה במאתים זוז, מאחר שכתובתה מאתים, מותר לה למכור את הקרקע הזו, [שאינה שווה יותר מכתובתה], והמכירה חלה, **אולם הרווח של המכירה אינו ניתן לה, אלא ליורשים,** ואינה יכולה לומר, לא גביתי אלא קרקע שווה מנה, ואני הרווחתי בה מנה נוסף, ועדיין יש לי לגבות קרקע נוספת של מנה, אלא הרווח של המנה הנוסף של היורשים הוא, **כי היא נחשבת במכירת הקרקע כמוכרת אותה בשליחותם,** ולהלן יתבאר בעזה"י, שכל רווח הבא על ידי השליח באופן הזה ניתן למשלח [=כאן שנה רבי הכל לבעל המעות], **ואם כן כשהיא נוטלת אותו,** גבתה בכך את המנה הנוסף שיש לה לגבות בכתובתה, ונתקבלה כל כתובתה.

מכרה קרקע שווה מאתים זוז במנה, מאחר שכתובתה מאתים, מותר לה

בבבליה יקח", להוציא בוגרת שכבר כלו [=נתמעטו] בתוליה. שלדעתו, אם היה כתוב "והוא אשה בתולה יקח", היה משמע כל שיש לה אפילו מקצת מהבתולים, ובוגרת בכלל, אבל עכשיו שנאמר "בתוליה", משמע שיהיו כל בתוליה קיימים, להוציא בוגרת שאין כל בתוליה קיימים. ולהלן יתבאר בעזה"י, מה יש ללמוד ממייעוט אות ב', במילה "בבבליה".

ורבי אלעזר ורבי שמעון חולקים עליו, ואומרים, שכהן גדול מותר לקחת בוגרת. שלדעתם, אם היה כתוב "והוא אשה בתולה יקח", היה משמע אשה שכל בתוליה קיימים, להוציא בוגרת שכלו מקצת בתוליה, אבל עכשיו שנאמר "בתוליה", משמע כל שיש לה בתולים, ואפילו מקצת מהבתולים, ובכלל זה בוגרת, שאין כל בתוליה קיימים. ולהלן יתבאר בעזה"י, מה יש ללמוד מריבוי אות ב', במילה "בבבליה".

נבעלה שלא כדרכה

נתבאר, שלדעת רבי מאיר, מאחר שנאמר "בתוליה", למדנו, שכהן גדול מותר רק בקטנה או נערה, שכל בתוליה קיימים, אבל אסור בבוגרת, שכלו בתוליה. ולפי זה היה מקום לומר, שאם בוגרת שלא נבעלה כלל, רק כלו בתוליה מעצמם, אסורה לו, כל שכן שהנבעלת ממש, אף שנבעלה לא כדרכה, אסורה לו. ולפיכך נאמר מיעוט "בבבליה", לומר לך, דווקא במקום הבתולים הקפיד הכתוב שלא תיבעל, ואם נבעלה שם נאסרה לו, אבל אם נבעלה שלא כדרכה, היא מותרת לכהן גדול.

וכמו כן נתבאר, שלדעת רבי אלעזר ורבי שמעון, מאחר שנאמר "בתוליה", למדנו, שכהן גדול מותר בבוגרת, שיש לה על כל פנים מקצת בתולים. ולפי זה היה מקום לומר שהיה הדין לנבעלת שלא כדרכה, מאחר שעדיין יש לה מקצת בתולים, היא מותרת לכהן גדול. ולפיכך נאמר "בבבליה", לומר לך, שאינו מותר אלא בזו שהיא בבתוליה כמות שהם, ולא איבדה כלום על ידי בעילה, אבל אם נבעלה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, היא אסורה לכהן גדול.

דף צ"ח

שבועה והכרזה באלמנה המוכרת שלא בבי"ד

שאלה זו שלח רבה בריה זרבא לרב יוסף, האלמנה המוכרת נכסי בעלה שלא בבי"ד, צריכה להישבע ליתומים שלא גבתה יותר^א, או אינה צריכה שבועה.

השיב לו רב יוסף, מדוע אינו מסתפק כמו כן אם צריך הכרזה^ב במכירה זו, כדי

^א ועוד אומר רבי, דהך שבועה דמיבעיא ליה, לא כפירוש הקונטרס, שלא גבתה יותר, אלא מיבעיא ליה אי משביעין אותה שלא זלזלה בנכסים, וכן מוכח, מדקאמר תיבעי לך הכרזה, דהוי נמי שלא תזלזל, וכן פירש רבינו תם. [תוס'].

^ב ואם תאמר הא אמרינן לעיל, לכרנא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא, משמע הא לשאר מיילי בעינן הכרזה ... ואומר רבי הני מיילי כשבית דין מוכרין, דאי טעו בפחות משתות, מוכרין קיים, הלכך צריכי הכרזה, שלא להפסיד נכסי יתומים, אבל אלמנה אפילו מכרה שוה מנה ודינר במנה תנן דמכרה בטל, ואין יכול לבא לידי הפסד, מוכרת שלא בהכרזה ... [והא דאמרינן לקמן ... דבשליח ... צריך הכרזה אף על גב דאי מוזיל חוזר, לא קשה מידי, חדא דהא בשליח ביי"ד מוקמינן

כלומר אם מכרה שדה, ולאחר שמכרה נשאר בה ליתומים שיעור תשעה קבין שדה שלמה, אבל בחלק שמכרה נטלה יותר מהראוי לה, מאחר שיש כאן ליתומים שיעור שדה, כל תוספת שנטלה שלא כדין, ראויה להם להצטרף לשדה שלהם, ויש לה חשיבות אצלם, ולכן המכירה בטלה. וכן אם מכרה גינה, ולאחר שמכרה נשאר בה ליתומים שיעור חצי קב או רביע קב שהם גינה שלמה, אבל בחלק שמכרה נטלה יותר מהראוי לה, מאחר שיש כאן ליתומים שיעור גינה, כל תוספת שנטלה שלא כדין ראויה להם להצטרף לגינה שלהם, ויש לה חשיבות אצלם, ולכן המכירה בטלה.

ולדברי הכל, גם באופן שהמכירה בטלה, לא אמרו שכל מה שמכרה בטל, אלא רק מה שמכרה באותה פעם שבה מכרה יותר מהראוי לה. ולכן מי שהיתה כתובתה ארבע מאות זוז, ומכרה שלוש קרקעות שוות מנה, כל אחת מכרה בפני עצמה במנה, ולאחר מכן מכרה קרקע רביעית שווה מנה ביותר ממנה, המכירה הרביעית בטלה, והמכירות הראשונות קיימות.

שליח שהיה לו רווח במעות משלחו מי זוכה ברווח

נתן מעות לשלוחו לקנות בהם סחורה, וכשקנה בהם השליח את הסחורה, נתנו לו יותר ממה שהיה ראוי לתת לפי מעותיו, נחלקו חכמים מי זוכה באותו רווח.

לדעת רבי יהודה – המשלח זוכה בסחורה רק כפי המעות ששלח, וכל מה שקיבל השליח יותר מכך, של השליח הוא, שעל ידי פעולתו של השליח בא הרווח הזה.¹

ולדעת רבי יוסי – יש חילוק בדין זה. בדבר שיש לו קצבה ומחיר ידוע, אם הוסיפו לשלוח לתת לו יותר מהמחיר, התוספת הזו נחשבת כמתנה, ויש להסתפק למי נתנה אותה מתנה, לשליח או לבעל המעות, ולפיכך חולקים אותה ביניהם. ובדבר שאין לו קצבה ומחיר קבוע, ופעמים נמכר בזול ופעמים ביוקר, אם הוסיפו לשלוח לתת לו יותר, אין זו מתנה, אלא הכל מכר, שנמכר לו הכל בזול, ומאחר שהיה המכר במעות המשלח, המשלח זכה בכל מה שקנו במעותיו, ואם כן כל הרווח למשלח, שהוא בעל המעות.

ואמר רב נחמן, שבמשנתנו בה למדנו שכשהאשה מכרה קרקע שווה מנה במאתים הרווח ליתומים, למדנו רבי, שהדין כדעת רבי יוסי, שהכל שייך לבעל המעות. [=כאן שנה רבי הכל לבעל המעות].

ואמר רב פפא, שכן האמת, ואם כן, כך ההלכה כרבי יוסי, בדבר שיש לו קצבה, חולקים, ובדבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות.²

¹ מתוך פירוש רש"י משמע, שלדעת רבי יהודה, כן הדין בין בדבר שיש לו קצבה, ובין בדבר שאין לו קצבה, וחולק על רבי יוסי בכל אופן. אולם רבינו תם מפרש, שבדבר שאין לו קצבה לדברי כולם הכל לבעל המעות, ומשנתנו כדברי הכל, ולא נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי אלא בדבר שיש לו קצבה, שהוא מתנה, ולדעת רבי יהודה היא לשליח, ולדעת רבי יוסי חולקים. [ע"י תוס'].
² ועל טעות שאינו בא בזלות המקח, אלא שהטעה בחשבון, שאל רבי יעקב ישראל את רבינו תם, והשיב לו, [א] ואשר שאלת על ראובן ששלח לשמעון לקבל מעותיו מן העובד כוכבים, וטעה העובד כוכבים בחשבון, ולא נמצא העכו"ם אחר כך, נראה לי שחולקים בין שניהם, דהוו המעות כדבר

למכור את הקרקע הזו, [שאינה שווה יותר מכתובתה], והמכירה חלה, אלא מאחר שהקרקע שווה מאתים כשיעור כל כתובתה, במכירת הקרקע הזו נתקבלה כל כתובתה, ואינה יכולה לתבוע מנה נוסף, אף על פי שקבלה רק מנה, שהיתומים אומרים לה, את הפסדת לעצמך.³

מכרה קרקע יותר מהראוי לה

אלמנה שהיתה כתובתה מנה, יש לה רשות למכור קרקעות מנכסי בעלה בשווי מנה³, כדי לגבות בהם כתובתה, ונחלקו חכמים, מה הדין כשמכרה קרקעות יותר מהראוי לה.

לדעת תנא קמא, אפילו מכרה קרקע השווה דינר אחד יותר מהראוי לה, מאחר שאין לה רשות למכור את אותה תוספת, נמצא שכל המכר טעות, שהרי בבת אחת היה כל המכר, ולפיכך המכר כולו בטל, ואפילו היא אומרת, אשלים ליורשים על הקרקע העודפת שמכרתי להם, המכר כולו בטל.⁴

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, לעולם המכר קיים, אלא אם כן היה במכירת החלק היתר שמכרה חשיבות של שדה או גינה באחד מהאופנים הבאים.

(א) כשעל ידי התוספת נשאר ליתומים פחות משיעור שדה או גינה. כלומר, אם מכרה שדה, וכשהיתה מוכרת ממנה מנה בלבד, היה נשאר בה תשעה קבין ליתומים, שהם שיעור שדה, ועל ידי שמכרה יותר מהראוי לה נשאר ליתומים פחות משיעור שדה, וכן אם מכרה גינה, וכשהיתה מוכרת ממנה מנה בלבד, היה נשאר בה ליתומים חצי קב, או רביע קב כדעת רבי עקיבא, שהם שיעור גינה, ועל ידי שמכרה יותר מהראוי לה, נשאר ליתומים פחות משיעור גינה, מאחר שעל ידי התוספת בטלה מהם שדה או גינה שהיו ראויים להם, כל המכירה בטלה.

(ב) כשהיתה התוספת עצמה שיעור של שדה או גינה. כלומר אם מכרה שדה, והיה החלק הנוסף שמכרה שלא ברשות תשעה קבין, שהוא שיעור שדה שלמה, וכן אם מכרה גינה, והיה החלק הנוסף שמכרה שלא ברשות, חצי קב, וכדברי רבי עקיבא רבע קב, שהוא שיעור גינה שלמה, מאחר שהיתה התוספת שדה או גינה, יש להם חשיבות, וכל המכירה בטלה.

(ג) כשהיתה התוספת ראויה ליתומים להגדיל להם שדה או גינה שלהם.

³ בירושלמי פריך, ויחזור המקח. ומוקי לה רבי יוחנן כשהזול המקח כשהוקיר המקח. וריש לקיש אומר אין אונאה לקרקעות. אמר רבי יוחנן, אם היה דבר מופלג יש לו אונאה, מתניתין פליגא ארבי יוחנן, אלו דברים שאין להם אונאה, הקרקעות, פתר ליה בדבר שאינו מופלג. פירש ר"ח שלא הגיע אונאה עד כדי דמי החפץ. מכלל דבטול מקח לרבי יוחנן הוי בכדי דמיהן ... וטעמא דנתקבלה כתובתה גבי מכרה שוה מאתים במנה תימה קצת, אף על גב דהזול המקח מכל מקום תחזור בה לגבי הלקוחות, שהרי המכר לא היה כלום, ותחזור הקרקע ליתומים. ויש לומר דהואיל ובשעה שקבלה הקרקע היה שוה מאתים, מיד רצתה להוציא הקרקע מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח, והרי היא כמו שנתכוונה לקנות הקרקע בכתובה באותה שעה. [תוס'].
² וכן אם כתובתה מאתים, מותר לה למכור קרקעות בשווי מאתים, וכל הדינים המבוארים כאן במוכרת יותר ממנה יהיו במוכרת יותר ממאתים. ויל"ע למה ברישא נקטה המשנה באלמנה שכתובתה מאתים, ובסיפא באלמנה שכתובתה מנה, ולא נקטה בשניהם אופן שווה.
³ כן נראה מפירוש רש"י במשנה, ואפשר שכן הוא לפי הסלקא דעתך בגמרא. אולם ממשקטת הסוגיה משמע, שאם היתה מוכרת במנה ודינר, אף על פי שאין לה רשות למכור אלא מנה, המכר קיים, ורק משום שמכרה בפחות מהשווי האמיתי, המכר בטל. ויל"ע בדבר.

הראיה ממשנתנו

מבואר במשנתנו, שאשה שהיתה כתובתה מנה, ומכרה שווה מנה ודינר, מכרה בטל, אפילו אומרת אחזיר דינר ליורשים.

ומתחילה רצו לומר, שמשנתנו מדברת במוכרת שדה השווה מנה ודינר, בשוויה, כלומר במנה ודינר. ומה ששינו, "מכרה שווה מנה דינר במנה", הכוונה בעבור המנה של כתובתה, מכרה שדה השווה מנה ודינר, אבל המכירה היתה בשוויה, כלומר במנה ודינר. ומה ששינו, "אפילו אומרת אחזיר דינר ליורשים", לא שתחזיר דינר ממש, כי דבר זה פשוט הוא, שהרי קבלה דינר שאינו ראוי לה, אלא הכוונה שתחזיר ותקנה את הקרקע היתרה שמכרה בעבור הדינר הנוסף. והסיבה לכך שבכל אופן המכירה בטילה, כי מתחילה לא היה לה רשות למכור אלא קרקע שווה מנה, וכשמכרה יותר ממה שהיה לה רשות, הרי היא כעוברת על כל השליחות, וגם במה שקבלה רשות, בטלה שליחותה, והמכירה כולה בטלה. ומכאן, ששליח שעושה יותר ממה שנצטווה, בטלה כל שליחותו.

ודחה רב הונא בריה דרב נתן את הראיה הזו, ואמר, שלא דיברה משנתנו במוכרת השדה בשוויה, אלא במוכרת מנה ודינר במנה בלבד, ולכן המקח בטל, כי טעתה למכור בזול.²

דף צ"ט

ואף שלמדנו מכאן, שכשמכרה בפחות מהשווי האמיתי, המכירה בטלה, כתבה משנתנו דין נוסף המלמד זאת, הוא מה שנתבאר בסוף המשנה, שמי שהיתה כתובתה ארבע מאות זוז, ומכרה ארבע שדות זו אחר זו, שלוש הראשונות מכרה שווה מנה במנה, ורביעית שווה מנה ודינר במנה, מכירה רביעית בטלה. והסיבה שנכתב גם הדין האחרון, כדי ללמד, שדווקא במכירה הרביעית, כשמוכרת בזול, ומפסידה את היתומים, המכירה בטלה, אבל אם היתה מוכרת בזול במכירה ראשונה או שניה או שלישית, שעדיין יש לה חוב כתובה על היתומים, אין המכירה בטלה, אלא היא מפסידה לקבל על השדה פחות משוויה, והם מחשיבים לה שקיבלה השדה כפי שוויה האמיתי.

ואף שגם דין זה כבר מבואר בתחילת המשנה, שהמוכרת שדה שווה מאתיים במנה המכירה קיימת, כי אין ליתומים הפסד, אלא הא מפסידה להיחשב כמי שקבלה מאתיים, אף על פי שקבלה רק מנה.

אם היו מלמדים רק את הדין הזה, שהמוכרת מאתיים במנה המכירה קיימת, והרי היא כמי שקבלה מאתיים, היה מקום לומר שכן הדין כשבאותה מכירה קבלה הכל, ושוב אין לה תביעה על היתומים, אבל כשהדבר בארבע מכירות, היה מקום לומר, כיון שאם במכירה אחרונה תמכור בזול, תהא המכירה בטלה, גם כשבמכירה ראשונה תמכור בזול, תהא המכירה בטלה.

ואמר לי רבי, יכולני לומר שגם האורחין אמרו, הרי אנו נוטלין שתיים לדעתך ואחת מדעתנו, אבל אין צריך, דדוקא שליח בעינן דלימא הכי, שלא יסברו אורחין כשאומר סתם שלדעת בעל הבית אומר כן, אבל מה שהן לוקחין יותר ממה שאמר שליח, יודעין הן שעושיין מדעתן ולא מדעת שליח. [תוס']

² כן פירש רש"י, ואף שאין אונאה לקרקעות, להלן מבואר, שכן הוא כשבעל הבית עצמו מוכר, אבל כאן היא נחשבת שליח למכירה, וכששליח מוכר בזול, אומר לו בעל הבית, לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי, ובטלה שליחותו, ואין כאן מכירה.

מכור לתך משדותיי והלך ומכר כור

לשון ראשון בגמרא, נסתפקו מה הדין כשאחד אמר לשלוחו שילך וימכור לתך [=בית חצי כור] משדותיי, והלך השליח ומכר בית כור שלם. האם השליח נחשב כמוסיף על מה שנצטווה, ורק בתוספת אין כאן שליחות, אבל לתך שנצטווה למוכרו מכור, [ואם בא בעל הבית לחזור בו אינו יכול לחזור]. או שהשליח נחשב כעובר על מה שנצטווה, ואין כאן שליחות כלל, ואפילו הלתך אינו מכור. ולהלן יתבאר בעזה"י היאך ניסו לפשוט את הספק הזה.

ולשון שני בגמרא, לא נסתפקו בדבר זה כלל, והדבר ברור, שהשליח נחשב כמוסיף על מה שנצטווה, ורק בתוספת אין כאן שליחות, אבל לתך שנצטווה למוכרו מכור, [ואם בא בעל הבית לחזור בו אינו יכול לחזור].

בעל הבית אמר אחת ושליח שתיים ונטלו שלוש

שנינו במסכת מעילה, בעל הבית אמר לשלוחו, תן לכל אחד מאורחים חתיכה אחת מבשר שיש לי בכלי. והלך השליח ואמר לכל אחד מהאורחים שיקח שתי חתיכות. והלכו האורחים ולקח כל אחד מהם שלוש חתיכות. ונמצא שהיה הבשר של הקדש. כולם מעלו, בעל הבית מעל בחתיכה הראשונה שלקחו מדעתו, ושליח מעל בחתיכה שניה שלקחו מדעתו, וכל אחד מהאורחים מעל בחתיכה שלישית שלקח כל אחד מדעת עצמו.

וממשנה זו אמר רב יעקב מנהר פקוד משמו של רבינא להביא ראיה, לספק המבואר לעיל, בענין שליח שעושה יותר ממה שנצטווה, שכן גם באופן הזה, בעל הבית אמר לשליח לתת לאורחים חתיכה אחת, והשליח הוסיף ונתן להם שתיים, ומבואר שבעל הבית מעל בחתיכה הראשונה, הרי שבחתיכה הראשונה השליח נחשב שלוחו, אף על פי שהוסיף חתיכה נוספת, שכן אם כל השליחות בטלה, גם בחתיכה ראשונה שהיתה מדעת בעל הבית היה השליח מועל ולא בעל הבית, כמו ששינונו, השליח שעשה שליחותו, בעל הבית בעל, לא עשה שליחותו, שליח עצמו מעל.

ודחו ראיה זו, כי אפשר שאם היה השליח אומר לאורחים טלו שתיים, מאחר שהוסיף על השליחות, ולא עשה כמו שנצטווה, אין כאן שליחות כלל, ושליח מעל בכל השתיים, והמשנה מדברת באופן שעשה השליחות כמה שנצטווה, שאמר לאורחים, טלו אחת שכן ציוה בעל הבית, ובכך עשה שליחותו כפי שנצטווה, אלא שהוסיף ואמר, וטלו עוד חתיכה מדעתך, ובכך בוודאי אינו נחשב כעובר על השליחות, שהרי אינו אומר זאת בשליחות בעל הבית.³

שיש לו קצבה, דאמרינן הוסיפו לו אחת יתירה, רבי יוסי אומר חולקים, ומוקמינן לה בדבר שיש לו קצבה, אבל שאין לו קצבה הכל לבעל המעות, וטעמא דחולקין, לפי שבעל המעות כיון שקיבל קצבתו מה לו בטעותו של שליח, אלא אמרינן הואיל ועל ידי מעותיו נשתכר, יהיב ליה פלגא, הכי נמי גבי טעות חשבון ... ואפילו אם היה שכיר שלו, כיון שהשכירים שלנו אינם שכירי יום, אין בעליהן מקפידין על הגבהת מציאותו עם מלאכתו, והוי כהגביה מציאה עם מלאכתו ... [ג] ושוב חזר בו, דכל טעות, בין על ידי מקח, בין שהטעה במנין, הכל לבעל המעות. [ג] ולרבי נראה שהכל לשליח, שאם גנב וגזל והטעה מה טיבו של בעל הבית, ואפילו חולקין אין שייך לומר, משום דעל ידי מעותיו נשתכר, דלא דמי לשאר טעות שנתן הכל בשביל המעות, שסבור שהמעות שוות כל מה שנתן לו, אבל הכא טעות בעלמא הוא, ודבר בפני עצמו הוא, תדע, דהא סברא היא שאם היה רוצה היה מחזיר לעובד כוכבים כל מה שהטעהו, דזהו תימא למימר שלא היה יכול להודיעו ולהחזיר לו. [תוס']

³ תימא, אכתי אם מעביר על דעתו הוי שליח, אמאי מעל, שהאורחין העבירו על דעתו של שליח.

מכור כור משדותי והלך ומכר לתך

לשון שני בגמרא, נסתפקו מה הדין כשאחד אמר לשלוחו שילך וימכור בית כור משדותי, והלך השליח ומכר לתך [=בית חצי כור].

האם המשתלח למכור בית כור, רשאי למוכרו לחצאים, לתך לתך, [וטוב הוא למוכר, שאם יראה לאחר מכירה ראשונה שאינו צריך למעות, ויתחרט ממכירת בית כור, עדיין יש בידו לתך], ואם כן במכירת התך השליח נחשב כשליח, והמכירה חלה.

או שהמשתלח למכור בית כור אינו רשאי למוכרו לחצאים, כי אין המוכר רוצה שיתרבו שטרי מכר שלו, [שכך יוצא עליו קול שירד מנכסיו ומוכרם], ואם כן רק כשימכור עבורו בית כור שלם, הוא שלוחו, אבל אם מכר עבורו לתך, אינו שלוחו, ואין כאן מכירה.

וממסקנת הגמרא משמע, שגם במכירת לתך לתך הוא שלוחו, שלא נחלקו במסקנה אלא כשאמר בפירוש, מכור לי בית כור לאיש אחד, האם כוונתו לאחד ולא לשנים, או לאחד ואפילו לשנים, אבל כשלא פירש כלל למי ימכור, רק אמר מכור בית כור, יכול השליח למכור לחצאים.

נתן לשלוחו דינר לקנות בו חפץ מסוים וקנה בחצי דינר

במסכת מעילה מבואר, שכשבעל הבית שנתן לשלוחו דינר זהב [=ששה סלעים^א], ואמר לו, קנה לי בו חלוק. והלך השליח, וקנה בשלושה סלעים חלוק, ובשלושה סלעים קנה טלית. ונמצאו המעות של הקדש, שניהם מעלו. ורבי יהודה חולק ואומר שבעל הבית לא מעל כי יכול לומר, חלוק גדול הייתי מבקש, ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע, ולא נעשית שליחותי.

וממשנה זו אמר רבי חנינא מסורא להביא ראיה, ששליח העושה חצי מהשליחות שנשתלח, נחשב שליח על אותו חצי שליחות, שהרי שליח זה נשתלח לקנות חלוק בששה סלעים, וקנה חלוק בשלושה סלעים, ולדעת תנא קמא, מעל בעל הבית, הרי שלדעת תנא קמא נחשב המעשה של קניית החלוק בשליחות בעל הבית, אף על פי שהוא רק חצי מהשליחות^ב. ורבי יהודה חולק ואומר, שחצי מעשה אינו נחשב שליחות, אבל ההלכה כחכמים.

^א דינר של זהב שוה כ"ה דינרין כסף והם ששה סלעים. [רש"י]. תימה, לפי מה דאמרינן בהזהב, דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה דינר של זהב, היכי קאמר הכא והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית הוי ליה למימר בשלש חצי דינר חלוק וכן טלית. ועוד לא מצינו מנה הקדמוני מופלג משלנו כל כך להוקיר את הזהב ולהזיל את הכסף, דעכשיו לא מצינו שיהא יקר הזהב על הכסף יותר ממשקלו אלא שנים עשר שקלים ... אלא הכי פירושו ועיקר, דדינר של זהב פי שנים דינר של כסף, לפי שכבד וגם עב הוא מדינר של כסף ... ושוקל דינר זהב פי שנים דינר של כסף, לפיכך דינר של זהב נמכר בעשרים וארבעה של כסף, אבל משקל במשקל אין שוה משקל של זהב אלא י"ב של כסף ... וזה לפי משקל שלנו כשהוא מזוקק ושחוט ... [תוס'].]

^ב אף על גב דליכא למימר הכא טעמא דאפושי שטרי, מיהו אי בעלמא מעביר על דבריו הוי, על כרחין לא עשה שליחותו. [רש"י]. דמה שהביא לו חלוק קטן ורע, חשוב כמו לא נחא ליה דליפשו שטרי עלויה. [תוס']. ויש להעיר, שמצד הסברא, בדבר זה פחות מסתבר שחצי מעשה יחשב שליחות, שכן המוכר קרקע, רצונו במעות, ואין חילוק אם ימכרו הכל יחד או חצי חצי, כי המעות מצטרפות, ואין הבדל בין מאה הבאים יחד, לבין חמישים וחמישים הבאים בזה אחר זה, אלא שיש חסרון של ריבוי שטרות. אבל השולח לקנות לו חלוק, רצונו בחלוק, ואין שני חצאים כמו שלם גדול, שאינם מצטרפים כל כך. ואם כן, אם כששולח לקנות חלוק, חצי מעשה נחשב שליחות, כל שכן שהשולח למכור שדה, חצי מעשה בכלל השליחות. ויל"ע בדבר.

ודחו ראייתו, ואמר, שבאופן הזה, שהשליח עשה חצי מעשה, אפשר שגם לדעת תנא קמא השליחות בטלה לגמרי ורק השליח מעל. והאופן שבו לדעת תנא קמא מעל בעל הבית, הוא, כשבשלושה סלעים קנה השליח חלוק השווה ששה סלעים, שבכך קיים את שליחות בעל הבית, ולכן מעל בעל הבית, ומעילת השליח היא משום שקנה טלית מדעתו, בשלושת הסלעים האחרים.

ורבי יהודה חולק ואומר, שגם כשקנה השליח חלוק השווה ששה סלעים, לא עשה שליחות בעל הבית, כי אומר לו, היה לך לקנות חלוק בכל ששת הסלעים, שאז הייתי מרוויח יותר, לקבל טלית הנמכרת בשנים עשר סלעים שכשקונים טלית בסך גדול, המוכר מוסיף מעט יותר על החשבון.

ודווקא בדבר שעל ידי ריבוי הקניה מוסיפים יותר מהחשבון, אמר רבי יהודה, שהשליחות בטלה, אבל בדבר שלעולם נותנים לפי אותו חשבון, כגון קטניות הנמכרות במידות קטנות, בזה מודה רבי יהודה, שאם קנה השליח בחצי מהסכום דבר השווה לכל הסכום, עשה שליחות בעל הבית, ובעל הבית מעל.

היתה כתובתה ארבע מאות ומכרה ארבע שדות

בסיפא של משנתנו נתבאר, שמי שהיתה כתובתה ארבע מאות זוז, וכדי לגבות כתובתה מכרה מנכסי בעלה בארבע פעמים, לזה במנה, ולזה במנה, ולזה במנה, ולאחרון יפה מנה ודינר, רק מכירה אחרונה בטלה, כי מכרה יותר מהראוי לה, אבל מכירות ראשונות קיימות.

ומכאן רצו להביא ראיה, שהשולח שלוחו למכור מנכסיו כור, ומכר לתך, גם במכירת התך הוא שלוחו, שהרי האשה היא שלוחה למכור מנכסי היתומים ארבע מאות זוז, לגבות כתובתה, וגם כשמכרה מנה מנה, המכירה קיימת.

ודחו ראיה זו, ואמר, שאפשר שאם מכרה בכל פעם בשווה מנה משדה גדולה יותר, מאחר שהיה לה למכור ארבע מאות בבת אחת, ומכרה בארבע פעמים, אינה שלוחה לכך, וכל מה שמכרה בטל. והאופן שבו המכירה קיימת הוא, כשבכל פעם מכרה קרקע קטנה בשווי מנה שהיתה עומדת בפני עצמה, שמאחר שהיו השדות קטנות, על דעת כן נעשית שלוחה למוכר, גם למכור כל שדה בפני עצמה.

מסקנת הסוגיה בענין שליח שעשה השליחות לחצאין

האומר לשלוחו, "מכור בית כור משדותי, לאיש אחד ולא לשני אנשים", גילה דעתו שהוא מקפיד על כך שלא ימכור לחצאים, ואם מכר לחצאים, לתך לזה, ולתך לזה, אינו שליח לכך, ואין כאן מכירה.

אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשאמר לשלוחו "מכור בית כור משדותי לאיש אחד", ולא פירש ולא לשנים.

- לדעת רב הונא, גם זה הקפיד, כמי שאומר "מכור לי לאחד ולא לשנים", ואם מכר השליח לחצאים, לתך לזה ולתך לזה, אינו שליח לכך, ואין כאן מכירה.

- ולדעת רב חסדא ורבה בר רב הונא, זה שלא אמר ולא לשנים, לא הקפיד בדבר, אלא דיבר כדרך שבני אדם מדברים, "מכור לי שדה לאחד", ודעתו,

והנה אם טעה בעל הבית, ונתן יותר מהשיעורים הללו, אפילו העלה אחד מעשרים, תרומתו תרומה.

אבל כשאמר לשלוחו לתרום, הדין הוא, שיש לו לתרום כפי מה שמכיר את בעל הבית, [אם עינו יפה או רעה או בינונית], ואם אינו יודע דעת בעל הבית, יתרום בבינונית אחד מחמישים, ואם פחת עשרה, שנתן אחד מארבעים, או הוסיף עשרה, שנתן אחד מששים, תרומתו תרומה, כי אומר לבעל הבית, כך הערכתי אותך¹, אבל אם טעה ביותר מכך, כגון שנתן אחד מעשרים, אין תרומתו תרומה, שאומר לו בעל הבית, לתרום שלא כשיעורי חכמים לא עשיתי אותך שליח, ונמצא שתרם שלא בשליחות בעל הבית.

דפים צ"ט-ק'

דיינים שטעו בשומת הנכסים

לעיל נתבאר, שהאלמנה שמכרה נכסי יתומים לכתובתה, אפילו טעתה במעט, שמכרה שווה מנה ודינר במנה, מכרה בטל, שלא נעשית שלוחה למכירה זו.

ומבואר במשנתנו, שכשהדיינים עצמם טעו, ושמו הקרקע ביותר או פחות מערכה, אין המכר בטל, אלא כשתהא הטעות שתות [=שישית] מערך הקרקע.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, אפילו טעו הדיינים בשומת הקרקע שתות או יותר עד מחצה, כגון שווה מאתים במנה או שווה מנה במאתים, המכר קיים, שאם לא כן, מה כח ב"ד יפה, ורק כשטעו ביותר ממחצה המכר בטל.

ואמר רב הונא בר חנינא אמר רב נחמן, הלכה כדברי חכמים, שבטעות שתות המכר בטל.

וכשבא רב דימי אמר, מעשה ועשה רבי כדברי חכמים, אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא, בן בנו של רבי פרטא הגדול, אם כן מה כח ב"ד יפה, והחזיר רבי את המעשה, שנראה בעיניו טעם הגון מה ששנינו במשנתנו אם כן מה כח ב"ד יפה. ואם כן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

ורב ספרא אמר לא עשה רבי מעשה והחזירו, אלא רק ביקש לעשות כדברי חכמים, וקודם שעשה כן, אמר לפניו פרטא, בנו של רבי אלעזר בן פרטא, בן

כתיב "וזאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים" יכול יתרום בחטים אחד מששים ובשעורים אחד משלשים, פירוש ששית האיפה הוא חצי סאה דאיפה שלש סאין, וששית האיפה מחומר היינו אחד מששים, דכור שלשים סאה, והיינו בחטין אחד מששים, ובשעורים אחד משלושים, דגבי שעורים כתיב וששיתם, משמע שתי ששיות של איפה, דהיינו סאה מן הכור, תלמוד לומר "וכל תרומות" שיהו כל תרומות שוות. שמואל אמר תן ששית על וששיתם, ונמצא תורם א' מארבעים, פירוש שלש ששיות דהיינו סאה וחצי משני חומרין הכתוב בחטין ובשעורין, והיינו אחד מארבעים, בינונית מנין, אמר רבי לוי, כתיב "וממחצית בני ישראל אחד אחוז מן החמשים" כל מקום שאתה אחוז ממקום אחר, הרי הוא כזה, מה זה אחד מחמשים, אף מה שתאחוז ממקום אחר אחד מחמשים. והרעה מששים, דכתיב "ששית האיפה מחומר החטים", פירוש קרא כפשטיה. בית שמאי אומרים, משלשים, "וששיתם האיפה מחומר השעורים". וכל הנך קראי אסמכתא בעלמא, דשמואל הוא גופיה דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי. [תוס'].¹

¹ לא דמי לתורם מן היפות דאמרינן באלו מצאות, דאין תרומתו תרומה, אי לא אמר ליה כלך אצל יפות, דהכא איכא למימר להכי אמדתך כדלקמן, אבל יפות ורעות הוי כמו טעות. [תוס'].

שאם לא ימצא אחד, ימכור השדה גם לשנים, ואפילו למאה. וכשנזדמן רב נחמן לסורא, שאלו אותו ענין זה, והשיב כדבריהם, שרשאי השליח למכור השדה גם לשנים וגם למאה.

ומשמע שדוקא כשאמר לכל הפחות "מכור לאחד", נחלקו אם יכול למכור לחצאים, אבל אם לא פירש כלל למי ימכור, רק אמר "מכור לי בית כור משדותיי", לדברי הכל מוכר השדה גם לחצאים².

שליח שמכר בזול

כלל בדינינו, שאין אונאה לקרקעות, ולפיכך, המוכר את שדהו, וטעה וקיבל עבורה פחות משווה האמיתי, הפסיד, ואינו יכול לחזור בו מהמקח.

וביאר רב נחמן², שכל זה כשבעל הבית עצמו טעה, אבל שלח את שלוחו למכור אחת משדותיו, וטעה שליח למכור בזול, המכר בטל, כי המשלח אומר, לא עשיתו שליח להפסד [=לתיקוני שדתיך ולא לעיוותי], ואם כן לא היה שליח הבעלים למכירה הזו, ואין כאן מכירה.

ובדף ק' יתבאר בעזה"י, שנחלקו חכמים בדין זה.

טעה לתרום יותר

נתבאר, שיש חילוק בין טעות שעושה בעל הבית עצמו, שמאחר שעשה, אינו יכול לחזור בו, לבין טעות שעושה שלוחו, שאומר לו בעל הבית, לטעות אינך שלוחי, ויכול לחזור בו.

ואמרו, שכן למדנו גם לענין הפרשת תרומה, שיש חילוק בין טעות בעלים לטעות שליח.

מדין תורה, התרומה אין לה שיעור, ואפילו חיטה אחת פוטרת כל הכרי, אבל חכמים נתנו שלוש מידות לתרומה, עין יפה אחת מארבעים, עין בינונית אחד מחמישים, ועין רעה אחד מששים³.

¹ כן משמע מפירוש רש"י, שביאר סוגיה זו בהקשר לסוגיית האומר לשלוחו למכור לו בית כור משדותיו ומכר לתך לתך. [י] תימה הא לעיל לא איפשיט בעיני אי חיישין לאפושי דשטרי, והיכי פשיט ליה רב הונא ורב חסדא. ומפרש רבינו תם, דהאי קפידא דאפושי שטרי דלעיל, לאו משום זילת נכסים, אלא משום שיצטרך לחזור לכל שטר אחר חתימת עדים וקנינין, והכא מיירי בשכבר חתמו העדים על שני שטרות, דליכא קפידא דאפושי שטרי, אלא אפושי בעלי דינין, שטורח לו להיזקק היום ולמחר לבא עמהם לדין. [י] ורבי מוקי לה סוגיית בשטר אחד, דליכא קפידא דשטר, אלא קפידא דבעלי דינין, ובההיא הוי פלוגתא. והכי פירושו, אמר לאחד ולא לשנים, קפידא שלא ימכור לשנים ואפילו בשטר אחד, אמר לאחד סתמא מאי, כלומר מהו שימכור לשנים אפילו בשטר אחד, אבל דלעיל מיירי בשני שטרות. [י] ורבינו חננאל גריס, אמר לאחד קפידא, דמשמע פשיטא בלא שנים, אמר סתמא מאי. [י] והך בעיא דמצי אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי כתב רב אלפס לא איפשיטא בהדיא, וסוגיין דמעביר על דבריו הוי, וכן כתב רבינו חננאל. ורב האי גאון כתב בספר המקח בשטר [ששין] דמוסיף על דבריו הוי, מדאמרינן פשיטא אמר לאחד קפידא, סתמא מאי, ואסיקנא לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאה, אלמא הלכתא כמאן דאמר מוסיף על דבריו הוי, כי הוא פירש האי פשיטא על דרך מאי הוי עלה. [תוס'].

² שהקשו לו, הואיל וסבירא לך דהיכא דלא פירש דבריו הטיל דעתו על השליח לעשות כרצונו, דהכי אמרת לעיל, לאחד ואפילו למאה, הכי נמי לימא דאף בטעותו נתרצה ללכת אחר דעתו. וקאמר ליה טעה שליח לא קאמינא, דבטעותו לא מסיק אדעתיה להטיל עליו. [תוס'].

³ בפרק רביעי דמסכת תרומות תנן, שיעור תרומה, עין יפה אחד מארבעים, בית שמאי אומרים משלשים, והבינונית מחמשים והרעה מששים. ומפיק טעמייהו בגמרא בירושלמי, דגרסינן התם,

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 30ח
מסכת כתובות צ"ה – ק"א

אבל שליח שתרם עבור בעל הבית ביותר מדעתו, כל שתרם כאחד מהשיעורים שאמרו חכמים, תרומתו תרומה, ורק כשיתרום יותר מכך אין כאן תרומה⁷.

וביארנו, שהחילוק בין מכר לתרומה, שזה שתרם באחד מהשיעורים שאמרו חכמים, מאחר שחכמים קבעו שיעורים אלו, כל שלא פירש לו בעל הבית באיזה שיעור יתרום, יש לו לתרום כפי מה שהוא מעריך את דעת בעל הבית באחד מהשיעורים הללו והדבר תלוי בדעתו [=אמר ליה בהכי אמדתיך]. אבל במכר, יש לו למכור בלא הפסד, וכל הפסד שהוא, אינו לדעת בעל הבית [=אמר ליה לא איבעי לך למטעי].

חלוקת הירושה כשיש יתומים קטנים

לדברי רב נחמן אמר שמואל, יתומים קטנים שבאו לחלוק את נכסי אביהם, בי"ד מעמידים לכל אחד אפוטרופוס, שיעמוד ויטען את טענותיו במקומו, וכל אפוטרופוס בורר חלק יפה עבור מי שנתמנה עליו⁸.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם הגדילו היתומים, ולא היתה החלוקה נוחה להם. **לדעת שמואל** – הגדילו היתומים יכולים למחות ולבטל חלוקה ראשונה, לחזור, ולחלק באופן שונה, [מכאן ולהבא, אבל פירות שאכל כל אחד מהחלק שהיה בידו עד עכשיו, לא יחזיר].

ולדעת רב נחמן – הגדילו היתומים אינם יכולים למחות ולבטל חלוקה ראשונה, שאם כן מה כח בי"ד יפה. ודווקא כשלא היתה טעות ממון בחלוקה ראשונה, והם באים לבטלה בטעות אחרות, כגון שטוב לזה לטול חלק ברוח מזרחית הסמוכה לקרקעות שירש מאבי אמו, בזה אמר רב נחמן שאין מבטלים חלוקה ראשונה, אבל כשטעו מתחילה טעות ממונית, באופן שהחלוקה אינה שווה, מודה רב נחמן שמחזירים הדבר, כדעתו לענין שום הדיינים, שפסק הלכה כחכמים, שאם טעו בשומא, המכירה בטלה.

אחריות מכירת אלמנה ובי"ד

כבר נתבאר, שכשהאלמנה מוכרת את נכסי בעלה לגביית מזונות וכתובה, נחשבת היא כמוכרת את הנכסים בשליחות היתומים, שכן עליהם מוטל לתת לה מזונות וכתובה. ומאחר שהיא נחשבת כמוכרת בשליחות היתומים, באמת היתומים הם המוכרים, ואם כן, דין פשוט הוא, שאחריות המכירה על

⁷ הכי פריד, אלמא במידי דעביד שליח דטעה אמרינן דמעשה שלו קיים, הכי נמי הוה לן למימר הכא, דבפחות משתות בשליח מקחו קיים. [תוס'].
⁸ היה רבי רגיל לפרש, מדנקט לשון בוררין, אלמא בלא גורל איירי, דאי בגורל מאי בוררין שייך, כאשר יפול הגורל כן יהיה. ומתוך כך היה אומר, דאפילו מילתא דשייכא ביה גוד או אגוד, כגון דתרוייהו צריכי להאי ולהאי, חולקין להם אם ישר בעיניהם, שהרי העמידו אפוטרופוס במקום יתומין לחלוק בין שניהם בלא שומת בי"ד ובלא גורל, ובורר כל אפוטרופוס ליתום שלו חלק הישר בעיניו. ולא נהירא לרבינו תם, וכי טריחותא להטיל גורלות, ועוד דהא דקאמר בתר הכי במאי יכולים למחות ברוחות הוי ליה למימר יכולין למחות במילתא דשייכא ביה גוד או אגוד. ומה שמדקדק נמי מבוררין, בגורל נמי שייך לשון בוררין, שלא יחלקו בענין רע לתת לאחד שתי שדות מרוחקות זו מזו. ומיהו אומר רבי דאין זו קושיא, הא דלא אמר יכולין למחות בגוד או אגוד דהכי נמי הוה מצי למימר יכולין למחות כשטעו בפחות משתות, אלא רבותא נקט, דאפילו ברוחות יכולין למחות ... [תוס'].

¹ מה שפירש בקונטרס, שליח סתם, משמע דאפילו שליח דעלמא. וקשה לרבינו תם, דלעיל אמר רב נחמן, אבל טעה שליח לא, דאמר ליה לתקוני שדרתיך ... אלמא בשליח אפילו בפחות משתות מקחו בטל ... ופירש רבינו תם, דהכא מייירי בשליח דדיינים, דאלים כחו טפי, ומכרו קיים עד שתות. ונראה לי דהכא איירי אפילו בשליח דעלמא, ולעיל דאמר רב נחמן דמצי אמר ליה לתקוני שדרתיך, ביתר משתות איירי ... [והא דאמר רב נחמן שליח דדיינים, היינו לענין הא דמקח קיים, אבל האונאה צריך מיהא להחזיר, וכן הדיינים, דאין כח בי"ד יפה כלל טפי מבשליח דעלמא. [תוס']].

² אף על גב שיש לה בי"ד הדיוטות, כדאייתא בשליח אלו מציאות, מכל מקום כחד חשיב להו. [תוס'].

בנו של רבי פרטא הגדול, אם כן מה כח בי"ד יפה, ולא עשה רבי את המעשה. ואם כן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

מתחילה רצו לומר, שרב דימי ורב ספרא שנחלקו אם עשה רבי מעשה והחזירו או רק רצה לעשות, נחלקו בדין טועה בדבר משנה, שלדעת רב דימי מחזירים אותו⁹, ולדעת רב ספרא אין מחזירים אותו. ודחו זאת ואמרו, אפשר שלדברי הכל מחזירים אותו, אלא שלדברי רב דימי כך היה המעשה, ולדברי רב ספרא כך היה המעשה.

ובהמשך יתבאר בעזה"י, שלא נחלקו בדין זה, אלא באותם אופנים שהם רשאים למכור נכסי יתומים בלא הכרזה, אבל ברוב פעמים עליהם למכור בהכרזה, שעושים אגרת² ביקורת, לומר, כל הרוצה לבוא לקנות יבוא ויקנה, ותימכר למרבה במחיר, ואם אחר שעשו כן, לא מצאו מי שיקנה אלא בפחות מערכה, גם חכמים מודים שהמכירה קיימת.

שליח שטעה למכור בפחות

נתבאר שאלמנה שיש לה רשות למכור נכסי יתומים לגבות כתובתה אם טעתה אפילו במעט שמכרה שווה מנה ודינר במנה מכרה בטל שלא נעשית שלוחה למכירה זו. וכמו כן נתבאר שכשבי"ד טעו ומכרו הקרקע בפחות משוויה אין המכר בטל עד שתהא הטעות שתות. ונחלקו חכמים מה הדין כששליח טעה³, ומכר הקרקע בפחות משוויה.

דף ק'

לדברי רבא אמר רב נחמן – השליח דומה לדיינים, שהוא והם אינם מוכרים בשביל עצמם, אלא לצורך אחרים, [שלא כאלמנה המוכרת לצורך עצמה], ולפיכך **דין השליח כדין הדיינים, ואין המכר בטל עד שתהא הטעות שתות.**

ולדברי רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן – השליח דומה לאלמנה, שהוא והיא⁴ יחידים הם, [שלא כבי"ד שהם רבים], ולפיכך **דין השליח כדין האלמנה, ואפילו טעה בקצת, המכר בטל. ומסקנת הסוגיה שכן ההלכה.**

חילוק בין שליח שטעה במכר לשליח שטעה בתרומה

נתבאר, ששליח שטעה, ומכר קרקע אפילו בקצת פחות משוויה, המכר בטל.

⁹ ולא אמרינן מה שעשה עשוי וישלם מביתו, אלא בטועה בשיקול הדעת, כמו שמפורש בסנהדרין. והאי נמי דבר משנה הוא, שאף על פי שנחלקו חכמים על רבן שמעון, הרי נתן טעם לדבריו. ורב ספרא שאינו שונה עשה והחזיר, סבר אם עשה לא היה יכול לחזור. [רש"י].

² הא דתנן ... אגרות שום ואגרות מזון רגיל רבינו תם לומר, מדלא קאמר שטרי שום שטרי מזון, כדאמר שטרי חליצה ומאונין, שטרי בירורין, נראה לו, דקרי אגרת מה שבי"ד שבמקום זה שולחין אגרותיו לבי"ד אחר, לשום ולמזון לפלוני. אבל הכא לא אפשר לפרושי הכי. [תוס'].

³ מה שפירש בקונטרס, שליח סתם, משמע דאפילו שליח דעלמא. וקשה לרבינו תם, דלעיל אמר רב נחמן, אבל טעה שליח לא, דאמר ליה לתקוני שדרתיך ... אלמא בשליח אפילו בפחות משתות מקחו בטל ... ופירש רבינו תם, דהכא מייירי בשליח דדיינים, דאלים כחו טפי, ומכרו קיים עד שתות. ונראה לי דהכא איירי אפילו בשליח דעלמא, ולעיל דאמר רב נחמן דמצי אמר ליה לתקוני שדרתיך, ביתר משתות איירי ... [והא דאמר רב נחמן שליח דדיינים, היינו לענין הא דמקח קיים, אבל האונאה צריך מיהא להחזיר, וכן הדיינים, דאין כח בי"ד יפה כלל טפי מבשליח דעלמא. [תוס']].

⁴ אף על גב שיש לה בי"ד הדיוטות, כדאייתא בשליח אלו מציאות, מכל מקום כחד חשיב להו. [תוס'].

היתומים, ואם יטרפו את הנכסים מהקונים, הם חוזרים על היתומים.

לבדוק, יש לחוש שיגנבו.

וכן הדין כשבי"ד מוכרים נכסי יתומים לצורך מזון האשה והבנות, מאחר שחובת התשלומים הללו מוטלת על היתומים, המכירה נעשית בשבילם, ואחריות המכירה עליהם.

ב. שעה שאין מכריזים.

יש דברים שהם נצרכים מיד, ואין שהות להמתין למכור בשבילם קרקע בהכרזה, ולפיכך מוכרים בשבילם קרקע גם בלא הכרזה, ובכלל הדברים הללו הם מה שאמרו נהרדעי, (א) **לכרגא** [=לפרוע למלך כסף גולגולת היתומים]. (ב) **למזונות** האשה והבנות. (ג) ולצורך **קבורת המת**, מוכרים נכסיו בלא הכרזה.

ואמנם היה מקום לומר, שהקונים מבי"ד קונים בלא אחריות, שכן קודם שבי"ד מוכרים, הם מכריזים על השדה שעומדת למכירה, כדי שיבוא לקנותה כל המרבה במחיר, ועל ידי זה, כל מי שיש לו עירעור עליה היה בא, ומתוך כך שלא עירערו על השדה, ודאי אין בה שום טענה לאחרים, ואין צורך למכרה באחריות, וכדי שלא נטעה לומר כן, אמר רב יוסף, שגם כשבי"ד מוכרים, אחריות המכירה על היתומים.

ג. מקום שאין מכריזים.

יש מקומות, שראו בהם חכמים טעם, שיהיו נכסי יתומים נמכרים בלא הכרזה, **כגון נהרדעא**, וכמאמר רב נחמן, מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא. ואמרו, שהסיבה לכך שהתירו למכור שם בלא הכרזה, לא משום שהם בקיאים בשומת הנכסים יותר ממקומות אחרים, אלא תקנת היתומים היא, שכן כשהיו מוכרים בהכרזה, לא היו מוצאים מי שיקנה, שכל הקונים שם קרקעות יתומים, היו מגוינים בעיני כל, שהיו אומרים עליהם בני אוכלי שדות הכרזה [=בני אכלי נכסי אכרזתא], שעל ידי דוחק הנושה הלוחץ את היתומים או את הלוח, לוקחים בזול, ומחמת הביזוי הזה, לא היו מוצאים קונים שירצו להיות מבוזים לקנות שדות הנמכרים בהכרזה, ורק כשהיו מוכרים בצנעה בלא הכרזה, היו מוצאים קונים.

בי"ד שמכרו בלא הכרזה

אמר אמימר משמו של רב יוסף, בי"ד שמכרו שדה לגבות בה חוב, ועשו זאת בלא הכרזה, **הרי הם כטועים בדבר משנה**, והמכר חוזר.

והנה לכאורה דין זה מפורש במשנה במסכת ערכין, שם שנינו, "שום היתומים שלושים יום, ושום ההקדש ששים יום", כלומר, כשבי"ד מוכרים קרקע של יתומים לתשלום מזונות וכתובה, עליהם להכריז עליה שלושים יום שהיא נמכרת, וכשגזבר מוכר קרקע של הקדש, עליו להכריז על כך ששים יום כדי שכל הרוצה לקנות יבוא ויקנה ותימכר למרבה במחיר "ומכריזים בבקר ובערב".

מטלטלים של יתומים

יתומים שהניח להם אביהם מטלטלים, **אין לקיימם ברשותם עד שיגדלו, כי עלולים להרקיב, אלא ימכרום** עבור היתומים, ויקנו במעות קרקע.

והסיבה שהוצרך רב יוסף ללמד, שמכירה בלא הכרזה היא טעות בדבר משנה, כי היה מקום לומר, שלא הצריכה המשנה הכרזה אלא כשהמכירה על ידי שליח, אבל כשהמכירה על ידי בי"ד עצמם, אין צורך בהכרזה. ולפיכך לימד רב יוסף, שגם כשהם מוכרים בעצמם, צריכים הכרזה, ואם טעו בכך, הרי הם טועים בדבר משנה.

כשיום השוק קרוב, ימתינו עד יום השוק, שאז יוכלו למכור בנקל ובמעות שלא בהקפה, וטוב ליתומים. [דין זה אמר רב חסדא אמר אבימי].

וכשיום השוק רחוק, לא ימתינו עד יום השוק, שמא יתקלקלו המטלטלים, אלא **ימכרום מיד**. [דין זה אמר רב יהודה אמר שמואל].

אופנים שבהם מותר לבי"ד למכור בלא הכרזה

נתבאר, שבי"ד שמכרו שדה יתומים בלא הכרזה, הרי הם כטועים בדבר משנה, והמכר חוזר. אמנם, במשנתנו מבואר, שיש אופנים שבי"ד מוכרים בלא הכרזה, שהרי במכירה בלא הכרזה נחלקו חכמים ורבן שמעון בן גמליאל אם היא בטלה בטעות של שתות או של מחצה, אבל בפחות מזה המכר קיים, אף על פי שהיה בלא הכרזה. ולהלן יתבארו בעזה"י מספר אופנים, שבהם בי"ד מותרים למכור בלא הכרזה.

א. דברים שאין מכריזים עליהם.

יש דברים, שאם יכריזו עליהם שהם עומדים למכירה, יצא מכך קלקול, ולפיכך אין מכריזים עליהם. והם: (א) **עבדים**. שאם ישמעו העבדים שהם עומדים למכירה עלולים לברוח. (ב-ג) **מטלטלים**^א ו**שטרות**^ב. שאם יבואו הכל

רב כהנא, היה בידיו שכר של רב משרשיא בר חילקאי יתום, והשהה אותו מלמכרו עד הרגל, כי אמר, אף על פי שבשהייה זו יבוא בו טעם הקרוב להחמיץ [=איצצתא], אף על פי כן טוב להמתין עד הרגל, כי בשעת הרגל הכל צריכים לו, ומביאים מעות, וימכר בלא הקפה וטוב ליתום.

רבינא היה בידיו יינו של רבינא זוטי יתום בן אחותו, והיה גם לו עצמו יין, שהיה מוליכו למוכרו במקום הנקרא סיכרא, ובא לשאול את רב אשי, אם יוכל להוליך עמו גם את היין של היתום, או שעליו לחוש שמא תטבע הספינה, ויפסד יינו של היתום, אמר לו רב אשי, שלו אינו טוב משלך, ויכול אתה להוליך את שלו עם שלך.

היוצאת במיאון מפסידה כתובתה

יתומה קטנה שאין לה אב, אינה יכולה להתקדש מהתורה, לא על ידי עצמה,

^א אית לן לאוקמא הני מטלטלין ושטרות כגון שייחדן לה לכתובה. אי"נ דתפסן מחיים, דאי לא הכי, לא גביא להו, לא אשה ולא בעל חוב. [תוס'].

^ב שמוכרין שטר חוב של יתומים לאחרים. [רש"י].

כשר, לפיכך היא מרגילה את האיש לשאת אותה, ולכן אותה קנסו להפסיד את הכתובה ולא אותו.

וכשם שאין לה כתובה כך אין לה תנאי הכתובה, ובכלל זה תנאי כתובה של אכילת פירות נכסי מלוג, שאם נשבת בעלה, אינו חייב לפדותה כנגד הפירות. ויש מפרשים שגם פירות שאכל אינו מחויב להשיב לה.

וכמו כן אין לה המזונות (לא בחיי בעלה ולא אחר מותו).

והנה לענין גביית נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל¹, כל מה שבעין, היא נוטלת כי שלה הוא, אבל לענין מה שאכל כבר, הסברה אומרת, שנכסי מלוג שהם שלה, ואכל שלא ברשות, ישלם לה, ונכסי צאן ברזל שהכניסה לו להיות שלו, ואכל ברשות, לא ישלם לה. אלא מאחר שעברו באיסור, קנסו כל אחד בראוי לו, ולפיכך, נכסי מלוג שהיו לה בנישואין אלו, קנסו אותה והפסידתם, ונכסי צאן ברזל שהכניסה לבעלה קנסו² אותו לשלם. [דין תשלום נכסיה אמרו רב כהנא בדף ק"א].

כתובה לאיילונית

האיילונית היא אשה שיש לה תכונות של זכר [האייל הוא זכר, והאיילונית היא זכרנית], ואינה ראויה ללדת.

וכשמתחילה כשנישאת לבעלה ידע בה שהיא איילונית, הרי היא אשתו גמורה לכל דבר, ואם מוציאה, יש לה כתובה וכל תנאי כתובה.

אבל אם מתחילה כשנשאה לא ידע שהיא איילונית, ולאחר מכן נודע לו הדבר, הרי זה מקח טעות, וכל מה שהתחייב לה בטל.

ולפיכך אין לה לא כתובה [מנה או מאתים], ולא תנאי כתובה. ובכלל זה תנאי כתובה של אכילת פירות נכסי מלוג, שאם נשבת בעלה, אינו חייב לפדותה כנגד הפירות. ויש מפרשים שגם פירות שאכל אינו מחויב להשיב לה. וכמו כן היא אין לה המזונות.

ולענין נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל, כל מה שקיים תחת ידו, יש לו להשיב לה, שכן הוא מוציאה מדעתו, ולמה יוכל לעכב אצלו משלה כלום. ולענין מה שאכל ואינו תחת ידו, אם יש חילוק בין נכסי מלוג לנכסי צאן ברזל, הסברה אומרת, שנכסי מלוג שבזבז שלא ברשות, ישלם לה, ונכסי צאן ברזל, שבזבז ברשות לא ישלם לה. אמנם אפשר שאין ביניהם חילוק, וגם אלו עליו לשלם. [דין תשלום נכסיה מבואר בדף ק"א].

האסורה באיסור לאו יש לה כתובה

אלמנה הנשואה לכהן גדול, וכן גרושה הנשואה לכהן הדיוט, וכן ממזרת או נתינה הנשואה לישראל, וכן ישראלית הנשואה לנתין ולממזר, כל אלו אסורות

¹ נכסי צאן ברזל הם הנדוניה שמכניסה לבעלה, שהוא מקבל עליו אחריות להחזיר כשוים כשתצא, ונקראים נכסי צאן ברזל, כי הם צאן שהוא קשה ומתקיים לה כברזל, לפי שקיבל עליו אחריות. [ע"י רש"י].

² וקשיא לי מאי קנס קנסו אותו, כך דין כל מגרשי נשותיהן, לפרוע נכסי צאן ברזל. ויש לומר דזהו קנס, שהוא סבור להרויח, ואין לו. [תוס'].]

כי היא קטנה, ולא על ידי אביה, כי מת. וחכמים תקנו לה נישואין מדבריהם, ונישואין אלו שהם מדבריהם, מלבד מה שיוצאת מהם בגט כשאר נשים, יוצאת מהם גם במיאון, שאומרת אי אפשי בבעלי, ועוקרת הנישואין.

ומבואר במשנתנו, שכשהיא יוצאת במיאון, היא מפסידה את כתובתה [מנה או מאתים], שאין לה כתובה אלא כשהיא מגרשה, אבל כשהיא יוצאת מעצמה לא¹.

וכשם שהיא מפסידה את הכתובה, כך היא מפסידה תנאי כתובה, ובכלל זה, שאם נישבת, ומיאנה בבעלה, בעלה אינו חייב לפדותה, [ואינה כיוצאת בגט, שבעלה אינו יכול להיפטר מחיובו לפדותה על ידי שיתן לה גט], וענין זה נקרא במשנתנו פירות כי חיוב פדיונה תקנו לה תחת פירות נכסי מלוג שבעלה אוכל. ויש מפרשים, שאף על פי שנפטר מלפדותה, את הפירות שאכל גם כן לא יחזיר².

וכמו כן היא מפסידה את המזונות, שבעלה חייב לה מתנאי כתובה³.

וכמו כן מפסידה כל נכסים שהכניסה לו ואינם בעין, בין נכסי צאן ברזל [=נדוניה] שהכניסה לו על דעת שיהיו שלו, וכשתצא יהיה חייב להשיב לה כפי מה שהיו שווים, אם הוציאם ואינם קיימים, אינו חייב לשלם לה עבורם, כי אומר, ברשות הוצאתי, ולא אחזיר עד שאגרשנה מדעת. ובין נכסי מלוג שהכניסה לו לאכול מהם פירות, שאם אכל הגוף, אף על פי שלא ברשות אכל, מכל מקום אומר, לא אחזיר עד שאגרשנה, שהרי כשהיא תחתי אפשר שתמות בחיי ואירשנה. ודווקא מה שאינו בעין פטור משלם לה, אבל מה שקיים תחת ידו, עליו להחזיר, ואינו יכול לעכב בידו, בין מנכסי צאן ברזל ובין מנכסי מלוג, כי שלה הם, ואין לנו לקונסה. [דין הפסד נכסיה מבואר בדף ק"א].

השניה אין לה כתובה

יש נשים שאינן ערוה מהתורה, אבל משום שהן דומות לערוה, אסרום חכמים, והן קרויות שניות, ומפורשות במסכת יבמות.

והנושא אשה שהיא אסורה לו באיסור שניות, קנסו אותה חכמים שתפסיד את כתובתה [מנה או מאתים], והסיבה לכך שקנסו אותה ולא אותו, כי השניה, מאחר שאינה מפסידה דבר בנישואיה אלו, שאינה נפסלת בהן לכהונה, וולדה

¹ כן פירש רש"י במשנה. אולם להלן יתבאר בעזה"י, שזו דעת שמואל, אבל לדעת רב, גם כשהיא יוצאת בגט אין לה כתובה, והטעם לכך, משום שלדעתו נישואי קטנה אינם נחשבים נישואין, ולכן אין לה כתובה.

² כי היכי דקנסוה רבן דלא גביא נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתובה, קנסוה נמי דלא תגבה מניה פירות שאכל בתנאי כתובה של פירי, שהוא תנאי בית דין שאינו כתוב בשטר הכתובה, ואף דין פירות. [רש"י]. הא דתנן דממאנת אין לה פירות, לא פירות שאכל קאמר, דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה, אלא איצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בביתו. ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות, כגון פירקונה, דהיכי דמי, אם מיאנה ואחר כך נשבת, פשיטא, ונשבת נמי ומיאנה בעודה שבויה פשיטא, דבאלמנה נמי כי האי גוונא נשבת בחיי בעלה ומת אמרינן... שאין יורשין חייבים לפדותה. מיהו איכא לפרושי כגון שנשבת, ולוותר ופדתה את עצמה, ומיאנה, דכי האי גוונא מיירי דאין לה מזונות... [תוס'].]

³ ולקמן בפרק בתרא אמרינן, כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות, אי אתה יכול לומר ביושבת תחתיו, שהרי בעלה חייב במזונותיה, אלא שאם הלך למדינת הים, ולוותר ואכלה, ועמדה ומיאנה, אינו משלם. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 30ח
מסכת כתובות צ"ה – ק"א

דבר, אלא שיוצאה במיאון.

לדברי שמואל – דעת רבי יהושע, שהקטנה היא אשה לכל דבר ממש, ובכלל זה, שכשבעלה מגרשה, הוא נותן לה כתובה.

ולדברי רב – לא אמר רבי יהושע שנישואי קטנה כשאר נישואין, אלא לדברים שהם זכויות האיש באשה, שזכאי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפרת נדריה, ויורשה, [וממילא מטמא לה], אבל לדברים שהם זכויות האשה, אינה נחשבת כנשואה, ולכן אין לה כתובה.

דברים נוספים שנישואי קטנה נחשבים נישואין

נתבאר, שלדעת שמואל, נישואי קטנה נחשבים כנישואין גמורים לכל דבר, אלא אם כן יצאה במיאון, שאז היא עקרה אותם, ועל פי זה אמר את הדינים הבאים.

א. יצאה במיאון, אין לה כתובה. אבל יצאה בגט, הרי היא כשאר נשים, ויש לה כתובה.

ב. יצאה במיאון, אינה נחשבת אשתו, ולא נאסרה לאחיו, [שהיא נחשב כאנוסתו ומפותתו ולא כאשתו], ולא נפסלה לכהונה [שאינה גרושה]. אבל יצאה בגט, נחשבת כאשתו שנתגרשה, ונאסרה לאחיו, ונפסלה לכהונה.

ושלושת הדברים הנ"ל, מבוארים גם בברייתא, ושמואל הוסיף דבר נוסף, שאינו מבואר בברייתא.

ד. יצאה במיאון, מותרת להינשא לאיש אחר מיד, ואינה צריכה להמתין שלושה חודשים¹, שמאחר שעקרה נישואיה, אינה בכלל תקנת חכמים, שאמרו, שהיוצאת מבעלה לא תינשא לאחר שלושה חודשים. אבל יצאה בגט, הרי היא כשאר נשים היוצאות מבעליהם, וצריכה להמתין שלושה חודשים קודם שתהיה לאיש אחר².

דף ק"א

גלימה של נכסי מלוג

כבר נתבאר, שנכסי מלוג של האשה, הגוף לאשה, והבעל אוכל פירות.

ולעיל נתבאר, שלדברי רב כהנא מבואר במשנתנו, שהשניה, שהיו לה נכסי מלוג, והשתמש בהם בעלה, וכלו, אינו חייב לשלם, ומשמע שדווקא שניה אין

לבעליהן באיסור לא תעשה, והן נפסלות בנישואין הללו, וולדן פסול, ולפיכך אין חפצות בנישואין אלו, והאיש הוא המרגיל את האשה להינשא לו, ולפיכך קנסו את האיש לתת לאשה כתובה.

לדעת רב הונא [בסוף דף ק"א], אלמנה לכהן גדול, [וכל האסורות לבעליהן באיסור לא תעשה], יש להן כתובה, גם אם לא הכיר בהן הבעל שהן אסורות לו, [שכן במשנתנו, דווקא באילונית חילקו בין הכיר בה ללא הכיר בה, ובאלמנה לכהן גדול לא חילקו], ורק כשכנס אותה בפירוש על דעת שאינה אלמנה, ונמצאת אלמנה, מקח טעות הוא, ואין לה כתובה.

ולדעת רב יהודה [בסוף דף ק"א], אלמנה לכהן גדול, [וכל האסורות באיסור לא תעשה], יש להן כתובה רק כשהכיר בהן הבעל שהן אסורות לו, אבל אם לא הכיר בהן, מקח טעות הוא, ואין להן כתובה, אף על פי שלא כנסה בפירוש על דעת שאינה אלמנה, [וכשחילקו במשנתנו בין הכיר בה ללא הכיר בה, לא רק לענין איילונית חילקו, אלא גם לענין האסורות לו באיסור לא תעשה].

דפים ק'-ק"א

כתובה לקטנה היוצאת בגט

נתבאר, שיתומה קטנה שאין לה אב, שנישאה בנישואין מדברי חכמים ויצאה במיאון, אין לה כתובה, משום שיצאה מעצמה, ולא על ידי בעלה.

ומבואר, שזו דעת שמואל, האומר, שנישואי קטנה נחשבים נישואין לכל דבר, ולכן שכשבעלה מגרשה, יש לה כתובה, ככל הנשים היוצאות בגט, ורק כשהיא יוצאת במיאון, היא מפסידה כתובתה, משום שיצאה מעצמה.

ודעת רב, שנישואי קטנה אינם נחשבים כנישואין, אלא היא אצל בעלה כמפותה, ולפיכך גם כשהיא יוצאת ממנו בגט, אין לה כתובה.

ומבואר, שגם שמואל מודה, שלדעת רבי אליעזר נישואי קטנה אינם כלום, כמו ששנינו, רבי אליעזר אומר, אין מעשה קטנה כלום, ואין בעלה זכאי במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפרת נדריה, ואינו יורשה, ואינו מיטמא לה, כללו של דבר³, אינה כאשתו לכל דבר, אלא שצריכה מיאון. והוא הדין שכשבעלה מגרשה אין לה כתובה².

ומחלוקת רב ושמואל היא מה דעת רבי יהושע, שכן בדעת רבי יהושע שנינו, רבי יהושע אומר, מעשה קטנה כלום, ובעלה זכאי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפרת נדריה³, ויורשה, ומיטמא לה⁷, כללו של דבר, הרי היא כאשתו לכל

¹ מצינו למימור, דאתיא לרבוויי, דאם היא בת ישראל לכהן, לא תאכל בתרומה, ואם היא בת כהן לישראל, תאכל ... [תוס'].

² דהשתא, ירושתה ומציאתה, דמדידה לדידיה קאמר דלא מיתוקמא בה תקנתא דרבנן, כל שכן כתובתה, דמדידה לדידה, שהרי כשתקנו חכמים נישואין ליתומה על ידי אמה ואחיה, להנאתה ולטובתה תקנו ... כדי שלא יהו נוהגים בה הפקר, שאין קטנה יודעת לשמור עצמה מלהתפתות. [רש"י].

³ היינו משהגיעה לעונת נדרים, דאי לאו הכי, אין נדרה נדר. ואפילו אם תמצא לומר, מופלא

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 30ח
מסכת כתובות צ"ה - ק"א

- 2 אלמנה ששהתה שתיים ושלוש שנים ולא תבעה מזונות.
- 2 בחזקת מי נכסי הבעל.
- 3 כתיבת סיבת המכירה על ידי האשה בשטר המכר.
- 4 **דף צ"ז**
- 4 כמה מוכרת למזונות בכל פעם.
- 4 מכרה למזונות ורוצה לחזור ולגבות לכתובה.
- 4 מכר שדהו כי היה סבור שיהא צריך למעות ולבסוף לא היה צריך.
- 5 מכירת הנכסים לצורך תשלום מזונות וכתובה.
- 6 מזונות לספק גרושה.
- 6 מכירת הנכסים על ידי יורשי האשה.
- 6 אלמנה מן הנישואין שמכרה מקצת כתובתה.
- 6 בוגרת לכהן גדול.
- 7 נבעלה שלא כדרכה.
- 7 **דף צ"ח**
- 7 שבועה והכרזה באלמנה המוכרת שלא בבי"ד.
- 7 מכרה ברווח או בהפסד קרקע הראויה לה.
- 8 מכרה קרקע יותר מהראוי לה.
- 8 שליח שהיה לו רווח במעות משלחו מי זוכה ברווח.
- 9 מכור לתוך משדותיי והלך ומכר כור.
- 9 בעל הבית אמר אחת ושליח שתיים ונטלו שלוש.
- 9 הראיה ממשנתנו.
- 9 **דף צ"ט**
- 10 מכור כור משדותיי והלך ומכר לתך.
- 10 נתן לשלוחו דינר לקנות בו חפץ מסוים וקנה בחצי דינר.
- 10 היתה כתובתה ארבע מאות ומכרה ארבע שדות.
- 10 מסקנת הסוגיה בענין שליח שעשה השליחות לחצאין.
- 11 שליח שמכר בזול.
- 11 טעה לתרום יותר.
- 11 **דפים צ"ט-ק'**
- 11 דיינים שטעו בשומת הנכסים.
- 12 שליח שטעה למכור בפחות.
- 12 **דף ק'**
- 12 חילוק בין שליח שטעה במכר לשליח שטעה בתרומה.
- 12 חלוקת הירושה כשיש יתומים קטנים.
- 12 אחריות מכירת אלמנה ובי"ד.
- 13 בי"ד שמכרו בלא הכרזה.
- 13 אופנים שבהם מותר לבי"ד למכור בלא הכרזה.
- 13 מטלטלים של יתומים.
- 13 היוצאת במיאון מפסידה כתובתה.
- 14 השניה אין לה כתובה.
- 14 כתובה לאיילונית.
- 14 האסורה באיסור לאו יש לה כתובה.
- 15 **דפים ק'-ק"א**
- 15 כתובה לקטנה היוצאת בגט.
- 15 דברים נוספים שנישואי קטנה נחשבים נישואין.
- 15 **דף ק"א**
- 15 גלימה של נכסי מלוג.
- 16 המפסידות כתובה והמפסידות תוספת כתובה.

לה, אבל אשה כשרה שהיו לה נכסי מלוג ונשתמש בהם בעלה, חייב לשלם, כי אין לו אלא פירות, וכשהשתמש בהם עצמם, וכילה אותם, נחשב כמשתמש בגוף, ומכאן שכשהיה לאשה בגד נכסי מלוג, אין אומרים שלבישתו היא הפירות, והבעל רשאי ללבוש עד שיכלה, אלא הבגד הוא הגוף, וימכר לקנות בו קרקע, ורק את פירות הקרקע הבעל יאכל.

ורב נחמן חולק על כך, ואומר, שלבישת הבגד נחשבת כפירות, והבעל רשאי ללבוש, כפי שנתבאר בדף ע"ט.

המפסידות כתובה והמפסידות תוספת כתובה

לעיל נתבאר, שהממאנת, והשניה, והאיילונית, מפסידות כתובותיהן. ואמר שמואל, שדווקא עיקר כתובה, [ותנאי כתובה, שהם דברים שהוא מחויב בהם], היא מפסידה, אבל תוספת כתובה, שכתב להן מדעתו, לא הפסידו, שהתוספת היא מתנה שנותן לה משום חיבת ביאה. וכן שנינו בברייתא הבאה.

נשים שאמרו בהם חכמים לשון "אין להן כתובה", כגון הממאנת וחברותיה [שניה ואיילונית, הנזכרות לעיל במשנתנו], אין להן מנה מאתים, אבל תוספת יש להן.

ונשים שאמרו בהן חכמים לשון "יוצאות שלא בכתובה" כעוברת על דת וחברותיה [הנזכרות בפרק המדיר, ובכלל זה מי שנמצאו עליה נדרים או מומים ומקללת יולדיו בפניו], כל תורת גיבוי כתובה הפקיעו מהן, ואין להן לא מנה ומאתים, ולא תוספת.

היוצאת משום שם רע, [שזינתה], נוטלת נכסי מלוג שבפניה ויוצאה, אבל כל שאר דברים הפסידה. ותנא אחד שנה לפני רב נחמן ברייתא, שהיוצאת משום שם רע הפסידה גם נכסי מלוג הקיימים, אמר לו רב נחמן, שהוא שונה טעות, כי אם היא זנתה, כליה לא זנו, ולכן יש לו לשנות בברייתא, שלא הפסידה אותם. ורבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שברייתא זו היא כדעת רבי מנחם סתימתאה [שסתמו ברייתות הרבה כדבריו], אבל חכמים אומרים, שמה שקיים מנכסי מלוג שלה, היא נוטלת.

סליק פרק אלמנה ניוזנת

מפתח עניינים

פרק אחד עשר אלמנה ניוזנת

- דפים צ"ה-צ"ו**
- 1 מעשי ידי אלמנה ומציאתה.
- 1 מי מתחייב בקבורת אלמנה.
- דף צ"ו**
- 1 מלאכות שהאלמנה עושה ליורשים.
- 1 מלאכות שתלמיד עושה לרבו.
- 2 לא ימנע אדם את תלמידו מלשמשו.
- 2 אלמנה שתפסה מטלטלין.